

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Sebast. Izquierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inqquisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

Dispvt. XII. De entibus rationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](#)

Disp. XII. De entibus rationis. Quæst. I. 291

157 *nina non procedens à Filio, & procedens à Patre, ad hoc, ut arguatur utiliter.*

Non placet quod primum, sed vehementer potius displaceat. Quia sicut ex entibus possibilibus non quodlibet est connexus cum quolibet, proinde non ex quolibet inferatur quodlibet, ut est certissimum (alioquin non posset Deus producere aliquam creaturam, quin produceret omnes, aut hunc mundum, quin omnes possibles: imo Deus non posset existere sine creaturis, neque voluntas creata sine suis actibus: nullaque subinde esset libertas: aliaque innumera huiusmodi absurdula sequentur) ita ex entibus impossibilibus non quodlibet connegetur cum quolibet aut impossibili, aut possibili, aut existente. Quod sane ex ipsis terminis est evidens. Quia sicut ex eo, quod Petrus modò curreat, non sequitur necessariò, me loqui, aut me tacere, Papam dormire, aut Turcam conuerti, & cetera huiusmodi, ut est notissimum. Ita ex eo, quod ignis modò actione chimericà frigescatur, aut alia quaestus huiuscmodi chymera existeret, non sequitur necessariò, aliquid ex predictis, & multò minus quodlibet aliud fore, ut non minus est notum. Malè ergo 158 citati Recentiores asserunt, ex quāvis hypothesi impossibili quodlibet necessario sequi.

Sed arguunt pro le prīmo. Si existeret quāvis chymera impossibilis, existeret simul duo contradictiones, ut omnes fatentur; alias non esset impossibilis contra suppositionem. Ponatur ergo e. g. in tali hypothesi existeret, & simul non existeret lucem. Inde sic probant, Papam dormire. Vel lux exsistit, vel Papa dormit: At lux non exsistit ergo Papa dormit. Argumentatio est legitima, ut constat ex logica. Maior, & minor in data hypothesi sunt veræ. Ergo ex datâ hypothesi necessariò sequitur consequens. Pariterque venit probandum, quodlibet aliud sequi; fallaciter tamen, ut alias in simili tetigit contra eosdem Recentiores. Respondeo, a negatione unius ex extremis disiuncti veri ad positionem alterius solum argui legitime, quando per eam negationem simpliciter, & undeque excluditur tale extreum: negatio autem lucis in data hypothesi non excludit simpliciter, & undeque lucem, utpote per ipsam hypothesim positam, compositamque cum sui negatione. Quare in data hypothesi argumentatio facta non est legitima. Nihilque subinde per illam probatur contra doctrinam statutam; Nec aliud docemur in logica, iuxta quam solum est legitima dicta forma arguendi, quando minor syllogismi disiunctiui simpliciter, & undeque excludit alteram partem maioris: uti semper euenit, quando, aut absolute proceditur, aut ex hypothesi non impossibili.

Secundò arguunt ex hypothesi existentie secundi Dei impossibilis, atque adeo importantis existerere, in hunc modum. Data existentia aliquid non potest coexistere carentia dormitionis Papæ, dormit Papa: At exsistit alius Deus, qui cum sit impotens existerere, non potest coexistere carentia dormitionis Papæ: Ergo Papa dormit. Pariterque probandum venit, Papam non dormire, & quidlibet aliud. Sed minor, homines ingeniosos huiusmodi argumenta facere feriò, & ex animo. Respondeo, ex hypothesi existentie secundi Dei nihil omnino sequi excludit carentia dormitionis Papæ, & consequenter cum ipsa dormitione connexum, ut satis, superque, nisi fallor, per se evidens est, atque adeo effo sequetur aliquid simpliciter excludens carentiam secundi Dei cum tali carentia, id certe eam sic non excluderet remouendo carentiam ipsam, sed remo-

Pharus Scient. Tom. I.

uendo dumtaxat ipsum secundum Deum, quo solo remoto, talis coëxistentia cessaret. Vnde remoto carentia dormitionis Papæ per positionem dormitionis nequit sequitur ex dicta hypothesi. Addo, ne Deum quidem ipsum secundum, aut quod ad existentiam, aut quod potentiam existendi excludi alicunde simpliciter in data hypothesi: quia licet, è data, secundus Deus non existeret, quia verus Deus illum excluderet, & non posset existeret, quia id habet ex suo conceptu, aliund, ut supponit hypothesis, existeret, & consequenter posset existeret; atque ita in data hypothesi tum existentia secundi Dei, tum eius potentia ad existendum, tum ambarum negotio carentia dormitionis Papæ coëxisteret simul, si Papa non dormiret, dormitioni autem, si dormiret; impertinenterque proinde se habent ad hoc ut Papa dormiret, vel secus, coniuncta contradictionum, quæ in ea hypothesi darentur.

160 Iam vero secundum, quod ex citatis Recentioribus proposuimus, non magis placet. Tum quia, dum aiunt, solum argui utiliter ex hypothesi conceptus possibilis inclusi in impossibili, ipsa sua explicazione reiciunt ut inutilem modum arguendi ex hypothesi impossibili haec tenus receptum ab omnibus. Tum quia non solum ex hypothesi conceptus possibilis, sed etiam ex hypothesi conceptus impossibilis passim arguimus utiliter, ut constat ex dictis. Tum quia ex conceptu possibili, quem assignat ad arguendum utiliter in illa quaestione de distinctione Spiritus Sancti à Filio in casu non processione ab ipso, inutiliter potius, & nugatoria argueretur. Inutiliter quidem, quia ex hypothesi, quod Persona diuina procedens à Patre, & non à Filio, non procedat à Filio, nihil inferatur pro Spiritu sancto, de quo quaestio est, quia tantum inferatur, Personam diuinam procedentem à Patre, & non à Filio, que re ipsa, & absolutè est Filius ipse, non distingui à Filio. Nugatoria autem, quia assumptio hac nugatoria est, ut fatus ex se apparet, si Persona diuina procedens à Patre, & non à Filio, non procederet à Filio. Nostra igitur explicatione datœ pro modo utiliter arguendi ex impossibili hypothesi standum est.

DISPUTATIO XII.

De entibus rationis.

Natura obiecta intellectus humani entia etiam rationis suum locum habent. Quocirca in praesenti disputatione de illis, quantum sat fuerit, agendum nobis est.

QUESTIO I.

Quid sit ens rationis?

Omissis variis conceptionibus entis rationis, 2 quas congerit Paulus Vallius in sua logica, i.e. proleg. q. 2. c. 1. de eo nobis ente rationis agendum in praesenti est, quod prout conditionatum ab ente reali habenti esse in le, & ei quodammodo contrapositum; Sic definuit Commentator lib. 6. Metaph. comm. 3. En, quod solum habet esse obiectum in intellectu; id

B b. 2 est,

est, quod cum ab intellectu cognoscatur, re ipsa non est, ut cognoscitur. Quam definitionem communem plausu receperunt Comitib. in Prefat. Porph. q. 6. art. 1. Soar. disp. 5. Metaph. sec. 1. Fons. lib. 5. Metaph. sup. 7. q. 6. Petrus Hurt. disp. 9. Metaph. sec. 3. Vall. supr. q. 3. c. 1. Smiglet. disp. 1. log. q. 1. Muria. disp. 2. de vniuers. q. 1. Ioan. a S. Th. q. 2. log. art. 1. & alij communiter tam antiquiores, quam recentiores. Estque de mente S. Th. opus. 4. 1. cap. 1. & q. 21. de verit. art. 1. & 1. p. q. 16. art. 3. ad 2. & 1. 2. q. 8. art. 1. ad 3. & saepe aliis. Et colligitur ex Arist. lib. 4. Metaph. cap. 2. & lib. 5. cap. 7. & lib. 6. cap. 6. Ut illam declarem.

3. Suppono primò, quodius obiectu hoc ipso, quod per cognitionē representatur quodammodo trahi, & prætens reddi in mente cognoscens. Quo sit, vt ibi dicatur esse obiectiuē, seu existere, non physicā, reali, & propriū dictā existētiā sed obiectiuā, intentionali, & metaphoricā. Quoties ergo id, quod obiectiuē est, existit in mente cognoscens, re ipsa, & physicē in se non est, ut cognoscitur, ab ea existentiā metalli, & metaphoricā vocatur ens rationis: neque aliud per cognitionem trahi, sed per cognitionem ipsam ibi fieri dicunt. Itaque ens rationis, & ens realē in eo conuenient, quod vtrunque per cognitionem representatur; subindeq; intentionaliter, sive obiectiuē in mente cognoscens dicitur esse, seu existere: differunt tamen, quod ens realē præterquam quod ita habet esse in mente cognoscens, insuper habet esse re ipsa in se, ens vero rationis non item. Et ideō ens realē est in ratione sit, nō dicitur ens rationis: quia cū in se re ipsa habeat verum, & ratū effeneq; illius esse, quod in mente habet, habetur ratio, neq; per cognitionem dicitur fieri; sed quasi trahi aliud. Vnde in mente cognoscens non tam existentiam, quam præsentiam intentionalem censeatur acquirere; à qua potius, quam à nouā existentiā ibi acquisita dicitur ibi intentionaliter, sive obiectiuē existere, cū tamē ens rationis non solam præsentiam, sed existentiam etiam intentionalem ibi censeatur comparare, ob idque ibidem per sui cognitionem dicitur fieri.

4. Suppono Secundò. Quacumque res à nobis cognoscitur per species alienas non in se; sed in phantasma substituto cognosci, talemque proinde apparere eam nobis, & tale esse in mente nostra obiectiuē habere, quale phantasma ipsum, prout late explicatum est, & ostensum supr. disp. 2. q. 4. *Esse* autem rei, quod medio phantasmate, vt substituto intenditur ab intellectu cognosci per species alienas, per proprias autem immediatā in se ipso, aut existentiale potest esse, aut quiditatuum, iuxta dicta disp. 10.

5. Hinc duplex distinguuntur genus entis rationis habentes esse obiectiuē tantum in intellectu, vt disp. 2. q. 3. cit. confit. 7. statuimus. Aliud enim est ens rationis fictum; aliud suppositum. Fictum est, quod cum in se non habeat esse aut existentiale, aut quiditatuum, in mente obiectiuē illud habet, quantum concipitur existere, cū non existat, aut esse quidpiam, cū id non sit. Suppositum autem est, quod in mente obiectiuē aliud esse habet ab eo, quod habet in se, quantum esse aut existentiale, aut quiditatuum, quod res cognoscenda verū in se habet, non in se, sed in alieno substituto concipiatur, atque ita alter, quam in se est, sive aliud ab eo, quod est in se cognoscendi appetit. Pro exemplo prioris sunt existentia apprehensa rei non existentis, & possibilis apprehensa rei non possibilis, & quodius aliud apprehensum, quod re vera nō est. Pro exem-

plo vero posterioris sint cōceptus obiectiuus Angeli apprehensi in star iuueni; cōceptus obiectiuus vere identitatis, aut verē distinctionis apprehensio, vt quidā actus respectuus inter extrema, aut identificata, aut distincta, & vniuersim cōceptus obiectiuus cuiuslibet rei nō in se, sed in alieno substituto concepta, qualiter cuncta concipiuntur, que non proprias per alienas species concipiuntur, iuxta dicta loco citato.

Igitur licet definitio præfata de solo ente rationis ficto videatur à suis Auctōribus hactenus intellex̄ta, aptiusque, vt sonat, de illo veniat intelligenda: quia illud propriissimum est, quod tantum habet esse obiectiuē in intellectu. Ceterū nō inepte etiā apari potest enti rationis suppositio; hoc enim etiam suo modo tantum habet esse obiectiuē in intellectu, quatenus conceptus obiectiuus, sub quo in alieno substituto res cognoscēda nobis appetit, solum etsi in mente nostra obiectiuē nō verū a parte rei: quia solum in mente nostra obiectiuē exercet res cognoscēda per substitutū, & nō per se minus obiecti, simili terq; minus substituti obiectiuī phantasma subrogatum pro illa. Ex quibus appetit, quo pacto definitio data entis rationis veniat intelligēda; & quid ens rationis fictū, quidque suppositū sit, & quomodo vtrunque nec optimo per intellectum, ab intellectu, utve fieri dicatur, quatenus esse obiectiuum, quod dicitur in intellectu habere, beneficio solum intellectus illud concipientis habet, non verū alterius causā.

Quae cū ita sint, colligitur primò, ex vi precisiō cognoscendi per species alienas nullatenus nos facere entia rationis fictā; facere tamen semper suppositio. Quod contra quoldam Recentiores iam est probatum à nobis supr. disp. 2. q. 3. confit. 7. Videtur.

Secundò colligitur, semper facere intellectum nostrum ens rationis suppositum, quoties per species alienas, atque adeō in substituto alieno cognoscit. Facit autem simul per eamdem cognitionem ens rationis fictum, quando obiectiuū in substituto alieno cognitum fictitum, sive fallum est, sc̄us. Quando illud est quid verum, vt constat ex dictis.

Tertiò colligitur, re vera dari entia rationis tum suppositio, tum ficta, quidquid refragetur Durandus, Vallerius, & alij apud Soar. supr.: quia re vera datur in mente nostra obiectiuē tum illū conceptus, in quo ens rationis suppositum considerare dividimus; sūm aliquod aliud esse cognitum, quod non datur a parte rei; in quo ens rationis fictum conflit. Nihil enim aliud volūt Doctores, cum alterant, dari re vera entia rationis: quā re vera cognosci huiusmodi obiecta, subindeq; in mente cognoscētis aliquod esse habere obiectiuū, quod re ipsā non habent in se. Neque inutile est, ciuitatis entia rationis abstrahere, & de eis disputare, quidquid nō nemo contrā dixerit. Tum quia inutile non est dilputare de quibusvis obiectis, sc̄ibilibus, qualia sunt ista entia. Tum quia cū illa aut semper, aut rēp̄e misseantur in conceptione nostra cū veris, & realibus entibus, dum hæc concipere, atque cognoscere fatigimur; quia id fert noster intelligendi modus pro statu præsentis, perutile est habere illa probe perspecta, vt verum à falso, & ratum ab apparente discernere valeamus. Qua autem contra hæc obiecti possunt, leuiora sunt, quam, vt in eis pronendis, & diluendis debeamus immorari.

Quartò colligitur, ens rationis aliam causam efficiūt sui non habere præter cognitionē quā cognoscitur: quia esse, quod habet, cū purè obiectiuū sit,

inten-

intentionale, seu metaphoricum, alia causa effectu non eget. Per cognitionem autem etenim dicitur fieri, quatenus dum per illam representatur, ab illa censetur accipere esse obiectuum, seu intentionale, quod habet. Vtrum autem per omnes cognitiones, quibus cognoscitur, vel per solam primam, quæ concipiatur censendum sit fieri, ex dicendis constabit.

12 Quinto colligitur contra Smigle. *suprà citatum*, & alios pleroque Recentiores: ut aliquid dicatur, & verè sit ens rationis fictitum, opus non esse, quod illud sit à parte rei impossibile; sed sufficere, quod non detur à parte rei illud esse, quod obiectum in mente est, quodcumque denum illud sit, aut existentia, aut quiditativum. Sic enim fieri, ut tale esse obiectum tandem sit in mente cognoscendi, atque adeò ens rationis fictum, iuxta definitiōnēm traditam; quæ hoc sensu omnino accipienda est. Sic cùm cōcīpimus existēs, quod purè possibile, atque adeò non existens est, existentiam quādam fictitiā appingimus illi, quæ proinde existentia rationis, seu ens rationis dicenda est. Quin imò chymerae impossibilis quoad existentiam tantum, aut etiam quoad possibiliter sunt entia rationis, quando cùm ea existentia, aut possibiliter concipiuntur, quæ verè non habent; non item quoad alia prædicta quiditativa, quæ verè habent, iuxta dicta *disp. I. q. 2.* quoad hæc enim non sicut obiecta; sed vera sunt. Vniuersaliter enim ens rationis fictum, sive fictitum idem est atque obiectum falso, id est, iudicabile falso ab intellectu, qui nulli potest. Falso enim obiectum est, quod cum re ipsa non habeat esse, cognoscitur tamen, sive concipiatur ab intellectu, atque ita tantum habet esse obiectum in intellectu, prout fert definitio ens rationis. Vnde nullum obiectum verum quatenus verum potest esse ens rationis fictum: quia omne obiectum verum, quæ tale, non tantum in intellectu obiectum,

13 sed etiam in se re ipsa habet esse.

Hinc sequitur primò; tunc solum fieri à nobis ens rationis fictum, quando concipiatur vt conuenienter subiecto actum, qui verè illi non conuenit, aut vt non conuenienter, qui cōuenit, sive sit actus existentia, sive potentia ad existendum, seu possibilis, sive potentia ad aliud quidpiam, sive identitatis, sive connexionis, sive oppositionis, sive unionis, sive similitudinis, sive qualitatibus cum alio quopiam &c. Tales enim actus ab intellectu concepti fictitia sunt respectu ad talia subiecta, quorum sunt prædicata, atque adeò entia rationis facta, cum verè illis non conueniant, vt sunt existentia, potentia ad existendum, & alia huiusmodi, concipiamus illam cum solis actibus, aut prædicatis, quæ verè illi cōueniunt ex suo concepto obiectuo, vt esse concepibilem, esse impossibilem, esse identificatam secum, esse distinctam ab alio quopiam, esse connexam cum contradictione &c. nihil in ea concipiendum, quod non sit verum, nullumque subinde ens rationis fictum faciemus, vt constat ex dictis. Quomodo autem primò concipientes chymaram per propriam speciem existentiam falteru rationis, à quā præscindere non possunt, facere debeat, ex postea dicendis constabit.

14 Sexto colligitur ex dictis, in ente rationis fictitia duplē existentiam, duplēque possibiliteratē

Pharus Scient. Tom. I.

spectari posse: aliam physicam, & propriam, non tamē veram, sed fictam: aliam veram, non tamē physicam, & propriam, sed intentionalem, & metaphoricam. Physica & ficta existentia, aut possibilis entis rationis est, quæ per intellectum concipiatur; quando apprehenditur existens, quod verè non existit, aut possibile, quod verè nō est possibile. Vera tamen, intentionalisque existentia eiudem entis rationis est, quam ipsum figuratum per cognitionem, quæ cōcīpitur, acquirit in mente cognoscendi, dum in ea metaphorice existere dicitur, iuxta doctrinam datum. Possibilis autem etiam intentionalis, & metaphorica tali existentiæ correspondens vera non repugnans est, sive potentia, ut tale figuratum cognoscatur, sive per cognitionem fiat, accipiatve existentia ipsam in mente cognoscendi.

14 Hinc sequitur primò; contentaneū ad acceptiōnes entis realis traditas *disp. 9. q. 1.* ens rationis bifariam accipi posse. Primò pro existente, vel pro potente existere, aut etiam pro essente quidpiam, vel pro potente esse quidpiam à parte rei, fictitiæ tamen, quæ tale concipiatur, cum re ipsa tale non sit. Secundò: pro existente, vel pro potente existere intentionaliter, seu obiectu, verè tamen, quæ verè est existens, aut potens existere intentionaliter in mente illud concipientis. Et ens quidem rationis primo modo sumptum vniuocè conuenire potest cum ente reali, tum in conceptu entis, tum in aliis: quia bene possunt obiecta fictitia ex propriis conceptibus exactè similia esse obiectis realibus, iuxta dicta *disp. I. q. 6.* Quia nihil desideratur, ut in eumdem conceptum vniuersique communem coire possint, iuxta dicenda *disp. 17.* At ens rationis sumptum secundo modo, nequitquā conuenire potest vniuocè cum ente reali in conceptu entis: quia existens, aut potens existere intentionaliter, quale illud est, & existens, aut potens existere realiter, quale est hoc, nequamque habent inter se similitudinem exactam, qualis ad vniuocationem requiritur; sed quādam tantum analogiam, quæ ad illam non sufficit, iuxta dicenda etiam *disp. 17.*

Secundò sequitur: fallant esse singularem cogitationem cuiusdam ingeniosi Recentioris, aliteratis, tunc solum ab intellectu fieri em rationis, quando concipiatur chymera impossibilis, vt actu existens: quia tunc solum tribuitur illi existentia; non item quando concipiatur præcisè, vt possibilis: facere autem quidpiam in vniuersum aliud non est, quām tribueri illi existentiam. Falsa, inquam est hæc cogitatio: quia existentia, quam ens rationis censetur accipere, dum sit, non est existentia facta, quām habere concipiatur, quando, ut existens apprehenditur, cùm tale non sit; sed intentionalis, quām verè habet in mente illud concipientis, eo ipso, quod per cognitionem fingentem illud apprehenditur, iuxta superiori dicta. Hanc autem intentionalem existentiam semper habet chymera, sive, ut existens, sive, ut purè possibilis concipiatur, vt est notissimum. Et sanè si prædicta cogitatio esset vera, imprimis contra ipsum Auctorem, & penè omnes, sequeretur, non dari, seu non existere entia rationis; atque adeò nec fieri: quia, quod facta, atque adeò falsa existentia existit, verè non existit, nec datur; atque adeò nec fit, vt constat. Deinde sequeretur, concipientem chymaram esse possibilem, aut hominem esse equum, aut alia huiusmodi figura cū præcisione ab existentia nec facere, nec concipi entia rationis. Quod inaudiuum haec tenus fuit, & contra definitionem entis rationis receptā ab omnibus; siquidē eiudem modi figura

B b 3 tan

tantum habent esse obiectum in intellectu ea concipientis: alioquin non essent figurae falsa; sed obiecta vera. Falsa igitur aperte est cogitatio praedicta.

¹⁶ Vnde sequitur tertius. Etsi possibilis entis realis a nulla causa fiat, possibiliter tamen factam entis rationis ab intellectu fieri; si autem, dum existentia donatur non facta; sed intentionalis. Unde possibilis entis rationis, qua a nulla etiam causa fit, & possibiliter entis realis proportione respondet, non est possibilis facta, qua concipitur possibile, quod est impossibile; sed possibilis intentionalis, qua vere est possibile, existere illud intentionaliter media sui conceptione in mente illud concipientis.

¹⁷ Septimus colligitur ex dictis: non solum dari entia rationis facta positiva; sed etiam non entia, sive negationes rationis: quia non solum sollemus fingere esse, quod vere non est; sed etiam non esse, quod vere est. Non entia autem, sive negationes rationis facta bifariam possunt a nobis concipi, perinde ac vera, nempe aut negative per actum remouente ens, quod negat; aut positivam per actum ipsas adstrucentem, iuxta doctrinam vniuersalem negationum traditam *disp. 2. quest. 3.*

¹⁸ Octauus colligitur: entia rationis supposita a solo intellectu cognoscente per species alienas, atque adeo in alieno substituto effici posse, vt constat ex eorum structurâ supra explicata; inquit sumptu formulariter a solo etiam intellectu cognoscente per species alienas possunt cognosci, vt explicabimus *inferius q.5.* Entia vero rationis ficticia etiam ab intellectu cognoscente per proprias species effici possunt, non tamen omnia: quia quedam eorum per species alienas dumtaxat concipi possunt, atque adeo fingi, vt constat ex doctrina statuta *disp. 2.1. quest. 2. prop. 3.* Talia autem sunt identitas facta extremonrum re ipsa distinctorum, & distinctio facta extremonrum, quae re ipsa sunt unum, & idem, & cetera, quae hanc quo modo inuolunt in conceptu suo. Recognoscantur dicta ibi. Porro quemcumque de suo veram existentiam, seu quiditatem habent, in seque ipsis proinde circa omnem alienum substitutum conceptibilia sunt, sive ea sunt possibilia, sive impossibilia quoad existentiam faltem, atque etiam quoad non existentiam configi possunt, sepiusque continguntur de facto a cognoscitibus per species proprias: quia apprehenduntur existentia, cum vere non existant; aut non existentia, cum existant, atque ita entia rationis existentialia, aut non entia rationis existentialia sunt, idque etiam a Deo, prout ex dicendis *quest. 5. citata* constabit amplius.

¹⁹ Non colligitur: ens rationis factum tunc primum fieri, cum primum concipitur esse, quod vere non est. Unde, quando idem figuratum pluribus cognitionibus tangitur quod esse factum precise, per eam solum cognitionem censendum est fieri ens rationis, quae certe prior est aut tempore, aut natura, reliqua enim, quae superuenient, iam factum reperiunt, neque illi nouam existentiam, sed nouam solum presentiam intentionalem prebent, perinde, ac si esset ens reale, quod non existentiam, sed presentiam intentionalem accipit per sui cognitionem in mente cognoscentes, vt ex dictis constat. Dixi: quod esse factum precise. Quia quando cognoscitur ens rationis quod esse intentionale, & metaphoricum sive actuale, sive possibile ab alia cognitione actuali, vel possibili oriundum: tunc multo certius est per cognitionem quasi reflexam, quia, vt sic cognoscitur, ipsum ens rationis non

fieri: tum quia illud per talē cognitionē secundariō cognoscitur: tum maximē, quia cognoscitur, vt habens iam verum esse aut actuale, aut possibile, non physicum; sed intentionale, & metaphoricum, quale, aut actu, aut possibiliter accipit a prima cognitione. Id autem, quod alias vere habet illud esse, quod menti per cognitionem obicitur, presentiam dumtaxat nouam intentionalem; non verò existentiam accipit in ipsa mente, atque adeo per rationem nullatenus sit. Quod autem dicitur de ente rationis ficticio, sua proportionē seruat, dici etiam potest de ente rationis suppositio, vt consideranti patebit.

Decimo colligitur: ens rationis fictitum per simplicem intellectus apprehensionem effici posse. Est contra Petri Hurt. *disp. 19. Metaph. §. 82.* opinantem per solum iudicium posse effici. Sed male: quia per simplicem apprehensionem potest concipi esse id, quod non est re ipsa, vt est notissimum: ergo per simplicem apprehensionem potest illud habere esse tantum obiectum in intellectu, quo nihil desideratur, vt sit ens rationis per simplicem apprehensionem factum, iuxta receptionem entis rationis, & effectuationis eius definitionem. Dices cum Hurt: solum iudicium ex capax falsitatis, atque adeo fictionis. Ergo per solum iudicium potest fingi, atque adeo fieri ens rationis. Respondeo, concedendo, solum iudicium esse capax falsitatis, atque adeo fictionis stricte sumptu, vt idem sonet, atque falsitas: fictionis vero latius accepta pro formatione, seu effectu figurae obiecti, nego esse solum iudicium capax: quia etiam est capax apprehensionis simplex, hoc ipso, quod representare valet, atque adeo suo modo fingere, quod re ipsa non est. Addes, entia etiam rationis suppositi esse factuum apprehensionem simplicem habitam per speciem alienam, ut potest, quae conceptua eo ipso est in substituto alieno obiecti cuius est apprehensio, iuxta doctrinam stabilitam *disp. 2. quest. 3.*

Vnde decimū colligitur: per solum apprehensionem simplicem effici ab intellectu nostro entia rationis, tum facta, tum supposita; per iudicium vero, aut per discursum non item. Ita docti Recettiores contra contra plerosque apud Rub. *Tract. de ente rationis,* censentes, per quamvis operationem nostri intellectus posse illa fieri. Probatur autem: quia quoties idem ens rationis per plures cognitiones cognoscitur, per eam solum censendum est fieri, quae certe prior est, aut tempore, aut natura, iuxta dicta nuper. *n. 19.* sed quidquid ab intellectu nostro cognoscitur per iudicium, aut per discursum prius faltem natura est illi propositum per simplicem apprehensionem, atque adeo per illam cognitum, vt *sapra disp. 2. q. 4.* probatum est: ergo quando illud est ens rationis per huiusmodi apprehensionem simplicem necessario praeventum; non vero per aliquam aliarum subsequentium operationum dicendum est fieri. Aduerto tamen, solum esse hic sermonem de entibus rationis positivis conceptis, quae solum propriis dicuntur entia rationis. De conceptis enim negatiis, quae potius non entia, quam entia rationis dicenda veniunt, qualia dantur, quoties singimur, non esse, quod re ipsa est, alter est censendum, nempe ea, quae ratione dici possunt fieri, sive per iudicium, quam per simplicem apprehensionem fieri, dumtaxat enim fieri possunt per cognitionem negatiuam: & prima cognitionis negativa, sub quam cadum, iudicium, vt in plurimum est, non apprehensio prævia ad iudicium, quae solum videatur posse negatiuam esse, quando est constitutiva hypothesis, iudicioque conditionato de conditione negativa subseruit.

Reco

Recognoscantur dicta de natura iudicij negatiui supra disp. 2. q.4. citata.

²² Duodecimo colligitur: quomodo sit resoluenda ea quæstio. An aliae potentiae ab intellectu faciant entia rationis. Circa quam Soar. disp. 54. *Metaph. scđt. 2.* docet, neque sensus, neque voluntatem entia rationis facere posse, excepta imaginatione humana, qua, inquit, ea, quam habet, vi componendi species simplices, quas accepit à sensibus, figura quædam tum possibilis, tum etiam impossibilis, formare potest. Consentit Rub. tract. de ente rationis. At Petr. Hurt. disp. 19. *Metaph. §. 84.* Semiglet. disp. 1. log. quæst. 6. Ouid. *controvers. 12.* *Metaph. punct. 6.* & alij Recentiores opinantur absolute, per nullam aliam potentiam potentiam, præter intellectum effici posse entia rationis. Arriag. verò ex aduerso disp. 6. *Metaph. scđt. 3.* tum sensibus tam externis, quam internis tum etiam voluntati tribuit virtutem effectuam entis rationis. Ego assero primò: ens rationis à nulla potentia appetitiva fieri posse immediatè: tum quia nulla potentia appetitiva trahit ad se, sibiique prælens reddit obiectum, prout opus erat, vt in illa existentiam intentionalem acquireret sibi ens rationis, iuxta superius dicta; cùm potius ex suo modo tendendi in obiectum feratur: tum quia omnis potentia appetitiva, dum fertur in aliquod ens rationis necessariò supponit illud tam factum per actum potentiae cognoscituræ præiuio, quo tale ens rationis ipsi proponitur; atque ita illud facere nequit, iuxta doctrinam datum *nuper numer. 29.* Dico autem immediate: quia mediæ mouendo intellectum ad cognoscendum bene potest voluntas nostra concurrere ad affectionem eius rationis, iuxta doctrinam statutam supra disp. 7.

²³ Secundò assero, per nullum sensum fieri posse entia rationis supposititia: quia nullus sensus, vt est certissimum, cognoscit per species alienas, & in substitutis alienis, prout ad facienda talia entia rationis necessarium erat, iuxta dicta.

²⁴ Tertiò assero, per sensum internum passim à nobis fieri entia rationis ficta quoad existentiam: passim enim imaginamur tum in somnis, tum in vigilia varia figura existentia, quæ aut non existunt, aut nunquam existerunt, vt nemo est, qui non experiat. Bruta etiam animalia suā imaginatione similia entia rationis facere, dubitandum non est, cùm sèpè in suis apprehensionibus fallantur, vt etiam constat experientiā. Nec refert, sensum internum nullas alias habere species præterquam accidentia sensibilium, vt verè nullas alias habet: Tum quia per eas in memoria asserutas potest concipere vt existens, quod iam non existit: Tum maximè, quia vi, qui pollet, eas quodammodo miscendi in ordine ad imaginandum, monstris quædam phantasmata passim configit, que neque extiterunt vñquam, neque vñquam existent, vt experimur. Quomodo autem fiat huiusmodi mixtio, & que fictio, porro siquid circumsensibilia communia, qua ad vnam tandem præsentiam localem reuocatur, ex dictis à nobis supra disp. 1. q. 2. cuique comprehendit. Recognoscantur.

²⁵ Quartò assero contra Soar. & Arriag. vbi supra, per sensum internum nullum pigmentum impossibile configi posse: quia sensus internum nullius figurae impossibilis habet speciem propriam; cùm solū habeat species proprias accidentia sensibilium per sensus externos; per speciem autem alienam nihil valet concipere subrogando unum obiectum pro alio, vt concipit intellectus. Et quamvis

sensibilia propria, quorum tantum proprias species habet sub sensibilibus communibus, hoc est sub præsentis localibus, quæ nunquam haberunt possit concipere fingendo eiusmodi præsentias, illæ tamen non impossibilis, sed possibilis sunt dumtaxatque subinde singuntur quoad existentiam. Quæ omnia ex dictis loc. cit. vnicuique illa relevanti constabunt.

Quintò denique assero: per sensus etiam extenos, præterim per visum configi quoad existentiam entia rationis; inde enim nascitur, vt fallatur; vt quando obiectum videtur in loco, vbi non est; quod est concipere præsentiam obiecti verè non existentem. Quomodo autem euariant fallacie huiusmodi, & quomodo species proprij sensibiliis à sensitorio, cui est impressa determinetur ad producendam lenationem sensibilis communis tum existentis, tum etiam sapè non existentis, atque adeò ficti loc. cit. etiam est explicatum, vbi videntur. Ex quibus contra Arriag. constat, per sensum externum nullum pigmentum impossibile configi posse. Porro quæcumque figura quoad existentiam configuntur per sensus internum, & externos: impròpiè dicuntur entia rationis; cùm non habeant suum esse fictum à ratione, seu intellectu; sed in hoc hærendum non est, cùm sit quæstio de nomine.

Q V A E S T I O II.

Vtrum ens rationis in complexo obiectivo partium inter se pugnantium consistat, quarum singula, nulla dempta, vera, & reales sint.

Affirmat Herice 1. part. tract. 1. disp. 8. cap. 1. ²⁷ dicens: ens rationis nihil est aliud, quam totum quoddam inexibile, vt obiicitur menti, licet alias constet ex partibus realibus. Vnde essentialementer constat tum ex re repræsentata, tum ex ipsa representatione extrinseca rebus in esse rei; essentialis verò quatenus est ipsa coniunctio, seu applicatio entis realis alteri, cui repugnat coniungi, & applicari; ita ille, quem non pauci Recentiores sequuntur. Recedit autem sententia hæc in impugnatam à nobis supra disp. 1. q. 2. Recentiorum dicuntur, ex parte obiectorum nihil omnino cognoscibile esse ab omni ente possibili conditum, atque ita impossibilitatem impossibilium in eo confitere, quod ipsa obiecta possibilia cognoscibilia sint per cognitionem necessariò falsam, id est, intentionaliter coniungentem terminos repugnantes, aut diuidentes necessariò coharentes. Supponere enim videtur sententia hæc, sola obiecta quo modo impossibilia esse entia rationis. Est autem sermo in hac quæstione de ente rationis fictio, non de suppositio, de quo ne meminerunt quidem, qui illam tractarunt.

Propositio 1.

Impossible est, ens rationis inexistentile ex pluribus merè realibus configi ab intellectu media cognitione applicante, siue coniungente illa, vt dicebat Herice.

Ita sentiunt omnes reliqui Doctores præter ipsum Herice, & Recentiores eum sequitos. Probatur autem primò: quia impossibile est, essentiam fictio, non de suppositio, de quo ne meminerunt

B b 4 compo

compositam habere esse realiter; quin omnes partes eius tale esse habeant, & vice veria, habere omnes partes, quin habeat essentia, ut constat ex prop. 9. demonstrata supra disp. 9. quest. 5. Ergo si omnes partes obiecti, & cognitionis illas attingens (cuiuslibet demum naturae ea esse dicatur) esse habent realiter, uti supponitur, impossibile est, ut essentia composita ex toto obiecto, & ex cognitione realiter non habeat esse, aut aliquid non habens esse realiter includat in se: alioquin non omnes partes eius haberent esse realiter, vt supponitur. Repugnat ergo ens rationis realiter non habens esse, nescio inexistibile ex partibus merè realibus, realiterque subinde habentibus esse aut existentiale, aut possibile compunctum media fui cognitione.

29 Dices in esse rei tam cognitionem, quam omnes partes obiecti cogniti reales esse: at partes obiecti in esse obiecti complexum quoddam fictitium, inexistibileque componere, hoc ipso, quod per cognitionem cognoscuntur eas intentionaliter coniungentes, cum sint inter se realiter inconiungibles. Contra tamen sic arguo. Aut partes obiecti in esse obiecti cōponere complexum fictitium, & inexistibile dicit in suo concepto præter omnes partes reales obiecti, & cognitionem aliquid aliud, aut nihil? Si aliquid aliud, illud erit quoddam segmentum inexistibile obiectuum alii obiecti partibus annumerandum, contra suppositionem, ut constat. Si nihil: Ergo ens rationis fictitium, & inexistibile ex partibus obiecti, mediā cognitione compositum, ipsissima est essentia composta ex partibus ipsis obiecti, & ex cognitione. Quam tamen realem; atque ad eō existibilem esse demonstratum est. Et quidem si esse reale, quod omnes partes obiecti, & earum coniunctionia cognitioni habet, existentiale sit, ut in sententia Aduersarij fatendum est esse, quoties per cognitionem fingentem coniungimus extrema existentia hoc pæcto: *Angelus est homo. Dens est albus. Frigus caelestis, &c.* Quis non euidentissime videt, ex talibus obiecti partibus, ex talique cognitione complexum inexistibile resultare non posse? Eset enim inexistibile totum, cuius omnes partes, à quarum aggregato non differt existentes sunt actu. Quod quam euidenter repugner, omnibus palam est.

30 Secundò probatur propositio. Quoniam vel ex parte obiecti datur aliquid habens esse obiectiuē in cognitione, & non habens esse in se realiter; vel nihil tale datur. Si nihil tale datur (vt Aduersarij consentent, dum afferunt, omnes, & singulas obiecti partes in se realiter habere esse: earum autem coniunctionem non dari ex parte obiecti; sed merè esse intentionalem ex parte cognitionis a cognitione ipsa indistinctam:) Ergo non datur ens rationis per cognitionem factum; vt pote, quod iuxta definitionem habens esse in cognitione obiectiuē debet realiter in se non habere esse. Si vero aliquid tale datur ex parte obiecti. Ergo iam non omnia, quae includit obiectum sūnt entia realia habentia realiter in se idem esse, quod obiectiuē habent in cognitione, ut Aduersarij affirmant. Dicent, omnia distributiæ sumpta esse entia realia, coniunctum autem eorum individuū sumptum esse ens rationis. Sed contra est: quod redit argumentum præcedens, quo manifestè demonstratur repugnare ut omnes, & singulae partes essentiae complicitæ, nulla demp̄ta, habeant esse realiter, & illud non habeat essentia ipsa.

31 Tertiò probatur propositio: quia licet oppositientia in entibus rationis compositis posset videa-

ri verosimilis, in simplicibus nullomodo potest habere locum: quandoquidem obiecta prorsus simplicia ex pluribus partibus inter se pugnantibus, quas non habent, neutquam dici possunt esse composita: ut est notissimum. Dari autem entia rationis, quae sint obiecta prorsus simplicia, non videtur negabile. Quoniam dum aliquis inter proferrendum illud Script. 2. Reg. 7. Non est similitus tui, neque est Deus extra te, simplici apprehensione concipit alium Deum, quem esse negat, distinctum a vero Deo nostro, simplicem quamdam chimeram effingit procul dubio ex pluribus partibus veris nullatenus obiectuē compactam; siquidem Deus ille inexistibilis, neque ex vero Deo extra quem concipitur, neque ex aliis entibus, aut partibus veris concipitur vlo modo compositus, cum concipiatur simplicissimus perinde, ac verus; quasi numerice dumtaxat distinctus ab illo. Ecquis neget, me talia figura posse mentire formare?

Quarto probatur: quia, ut constat ex dictis 32 quæst. 1. ens rationis fictitium, de quo tractamus, idem est, atque obiectum, quantum est ex se falso, seu iudicabile iudicio fallo ab intellectu, qui falli potest: huiusmodi autem falsitatem solum habere potest obiectum illud, quod tantum habet esse, dum intellectui obiectum: quia in se realiter non habet esse, quale non est obiectum, in quo Aduersarij dicunt consistere ens rationis, ut constat ex dictis.

Quinque probant præsentem propositionem, quæcumque supra disp. 11. q. 2. pro prima eius propositione probandâ tradita sunt. Recognoscuntur. Tum ex dicendis circa sequentem planiora adhuc, & evidentiora fiunt, qua circa illam dicta sunt. Ade Aduersarij sententiam ex eo etiam falsam esse, quod supponit, nullum posse dari ens rationis, quod non sit inexistibile, sine impossibili, cuius oppositum à nobis q. 1. statutum, atque probatum est.

Verum, præter illa, quæ iam diluimus quæst. illa 34 2. citata adhuc contra doctrinam nostram, communemque solet opponi primū. Intellectus noster non habet species obiectorum impossibilium: ergo possibilia dumtaxat potest concipere. Nego consequtianem: quia, ut per species alienas accidentum sensibilium, quas solas habet, cetera cuncta possibilia, quorum non habet species, potest concipere, ita, & impossibilis potest. Adde, obiectorum etiam impossibilium dari posse proprias species, ut ex dictis disp. 11. q. 2. propofit. 3. colligitur, & ex dicendis in sequentibus amplius constabit, quamvis nobis non dentur pro statu praefenti, sicut nec obiectorum possibilium, que non intrant per sensum. De quo multa sunt dicta supra disp. 1.

Secundò opponitur. Cognitione sumit suam speciem, & perfectionem ab obiecto: Ergo hoc quid reale esse debet; alioquin nequibet tribuere speciem & perfectionem cognitioni. Respondeo, etenim solum dici cognitionem sumere suam speciem, & perfectionem ab obiecto, quatenus per ordinem ad obiectum, cuius repræsentatio est, habet esse talis naturæ, & tantæ perfectionis: hoc autem modo etiam ab obiecto fictio potest suam speciem, & perfectionem sumere: quia obiecti fictici potest repræsentatio esse: atque ita in ordine ad illud talem naturam, & tantam perfectionem habere.

Tertiò opponitur. Qui iudicat, hominem esse 36 equum, non concipit inter hominem, & equum identitatem fictam: quia cum identitas hominis, & equi

equi verè sit facta iudicium euaderet verū; & tamen est fallum. Ergo concipit identitatem veram, re-pugnantem tamen homini, & equo: quo fit, vt iudicium eis illam applicans euadat necessariò falsum. Egregium sophisma. Respondeo. Qui iudicat, hominem esse equum, concipere identitatem secundam fe quasi esset vera, quæ quia talis non est, ab ipsa sui conceptione tendenti in illam quasi veram euadit facta. Qao fit, vt sit falsum dictum iudicium; tametsi facta sit verum aliud reflexum de eadem identitate prout facta. Itaque dictum iudicium falsum identitatem factam habet pro obiecto non reduplicatiue prout factam; sed secundum se quasi veram, cum tamen non sit vera.

Propositio 2.

³⁷ Impossibile est, obiectum aliquod ens rationis fictitium esse, nisi vel totum, vel aliqua pars eius quid factum, seu non reale sit.

Si enim nec totum, nec pars eius quid factum sit, non habebit tantum esse obiectum in intellectu, prout ad ens rationis requiratur, ut satis constat ex dictis circa propositionem primam. Itaque si obiectum est simplex, vt sit ens rationis fictitium, totum debet esse factum quodad illud esse sive existentiale, sive quiditatuum, secundum quod est ens rationis, iuxta dicta q. 1. Si autem obiectum est complexum, vt sit ens rationis fictitium, aliqua saltem pars eius debet esse facta quodad esse, secundum quod est ens rationis intelligendo nominis partis, vt semper intelligimus, etiam vniuersitatem, seu coniunctionem, sive colligationem partium cuiuslibet generis.

³⁸ Sed dicet aliquis. Aliqua sunt obiecta complexa impossibilia, & chymerica, quorum omnes partes distributiue sumptae possibilis sunt, vt patet in coalescentibus ex extremitatibus metaphysice oppositis sive contradictioni, sive contraria oppositione. Ergo & poterunt esse obiecta complexa factitia, quorum nulla pars sumpta seorsim factitia sit. Concessio antecedente, nego consequiam. Quia, vt constat ex vniuersali doctrina tradita, & demonstrata supra disputat. 9. quest. 5.4 proposit. 6. & seqq. prædicatum impossibilis exire, in quo consitit, aliquid esse impossibile ex genere eorum prædicatorum est, quæ possum conuenire effentia composite sumptae indiuism, quin vlli eius parti conueniant sumptae seorsim. Prædicatum vero habendi esse in mente tantum obiectum, in quo consitit aliquid esse factitum, sive factum, ex genere aliorum prædicatorum est, quæ essentia composita conuenire non possunt, quin alicui saltem parti eius seorsim accepta conueniant, vt & ex se fatus est manifestum, & ex demonstratis loc. cit. & circa proposit. 1. dictis facile quisque demonstrabit.

³⁹ Quæ cum ita sint, colligitur primò. Qui concipit complexum impossibile, cuius omnes partes sumptae seorsim sunt possibilis præcise ut impossibile nullum efficere ens rationis: quia nihil fingit, cum tale obiectum verè sit impossibile. In chymeris enim impossibilibus dari suas obiectivas veritates extra omnem fictionem conceptibiles vniuersaliter est statutum q. 1.

⁴⁰ Secundo colligitur. Tunc solùm fieri ens rationis concipiendō complexum impossibile, cuius omnes partes sunt possibilis, quando aliquid prædicatum obiectuum adiungitur illi, quod verè non habet, vt si concipiatur possibile, vel actu existens. Talis enim possibilitas, vel existentia factitia, atque adeò ens rationis erit. Potest autem fingi possibile

per potentiam factam ad existendum attributam ipsi indiuism, vel per potentiam factam attributam cullibet parti eius ad coexistendum alteri. Similiter potest singi existens aut per existentiam factam ipsi indiuism attributam, aut per existentias attributas eius, quarum aliqua necessariò erit facta, cum omnes simul nequeant existere. Quod si ad faciendum ens rationis circa complexum ex partibus possibilibus, quod independenter omnino à sui cognitione suapte natura propter suarum partium oppositionem impossibile, atque adeò inexistibile est, requiritur, vt ex parte obiecti aliquod prædicatum factum ei adiungatur; multo magis id requiretur ad faciendum ens rationis circa alia complexa, quæ independenter à sui coniunctiua cognitione iuxta Adversariorum sententiam, neque impossibilia, neque inexistibilia sunt, per talemque sui cognitionem euadant talia; qualia sunt pleraque vbi ceteri Autores ens rationis ex parte obiecti factum agnoscunt.

Vnde tertio colligitur, quā falsa, imo implicatoria si Adversariorum philosophia. Nam vel partes seorsim possibilis obiecti complexi sunt inter se re ipsa opposita; vel non? Si sunt opposita, independenter prorsus ab omni sui cognitione erit tale complexum inexistibile suapte natura, cum sit veritas necessaria, tale complexum non posse existere. Quod si concipiatur existens, aut potens existere, nequibit non esse obiectum facta aliquo ex modis supradictis eiusmodi existentia, aut potentia. Quo corruit Adversariorum doctrina. Si autem opposita non sunt, quocumque modo concipiatur, re ipsa potentes erunt simul existere, complexumque eanum subinde existibile erit. Quo iterum Adversariorum doctrina ruit: iuxta quam certè partes complexi factitij plerumque non esse oppositas re ipsa manifestum est. Censent enim, hoc complexum factitum e. g. Angelus est homo nihil aliud includere ex parte obiecti præter Angelum, & hominem; tantumdemque censent de aliis huiusmodi, quorum extrema re ipsa manifestè non sunt opposita. Addunt tamen, euadere illa nihilominus factitia, & inexistentia, sive impossibilia à cognitione intentionaliter coniungente, sive identificante ipsa extrema. Quod, quā sit implicitorum in ipsis terminis, quis non clare videt? Si enim esse factitum, & inexistentib[us] complexum ex Angelo, & homine, aliud non est ab Angelo, & homine, & dicta cognitione, & tria hac realiter sunt existentia, consequitur plaus, aggregatum ex hisce tribus tum factitum, & inexistentib[us], tum verum, & existens esse, quod implicat manifestam contradictionem.

Q V A E S T I O III.

An denominaciones extrinsecas, vel semiextrinsecas sint entia rationis, aliquodve ens rationis inuoluant in conceptu suo.

⁴¹ Denominatio dicuntur ab Arift. in libro Prædicam. cap. 1. Concreta adiectiva, quorum nomina sua etymologiam trahunt à nominibus suarum formarum, ut *infusum* à *infusio*, *album* ab *albedo*, &c. Vnde iam vniuersaliter vnu introductum est, vt subiectum cuiuslibet concreti adiectivi à formâ ipsius concreti denominari dicatur, atque adeò etiam à fundamentis, quæcumque illa sint, vnde nostro modo concipiendi desumitur, seu concipiatur talis

Propositio 2.

Omnis denominatio extrinseca, vel semiextrinseca concepta per modum actus significabilis per verbum relatio quadam rationis est ex conceptu suo, non quidem ficta, sed suppositum dumtaxat. Concepta vero per modum concreti ex subiecto, & actu eamdem relationem rationis includit in suo conceptu, & vniuersim quounque modo concipiatur semper fert secum ens rationis suppositum, non vero fictum.

Sic componenda veniunt prima, & secunda sententia relate num. 43. ambæ enim erunt verae si prima neget dictis denominationibus ens rationis fictum, non item suppositum: secunda autem in illis adstruat solum ens rationis suppositum, non item fictum. Et primum omnem actum significabilem per verbum, ut potè exercitium quoddam aliqui subiecti ad aliquem terminum, respectum quendam, seu relationem esse ex suo conceptu obiectu, qua ratione à nobis concipitur, tum ad subiectum, tum ad terminum ex dictis disp. 2. q. 4. & disp. 8. q. 2. & 3. satis conspicuum est. Igitur quoties denominatio extrinseca, aut semiextrinseca concipiatur per modum actus significabilis per verbum, ut sæpe fit, iuxta ibidem dicta, non potest non illa ex conceptu suo obiectu respectus quidam esse, siue relatio tum ad subiectum, cui attribuitur, tum ad terminum circa quem per illam subiectum exerceri concipitur; quem eundem respectum, siue relationem subinde inuoluit ipsa in conceptu suo, si, ut sæpe etiam fit, concipiatur per modum concreti coalescentis ex subiecto, & actu, ut est notum. De quo etiam plura sunt dicta locis citatis.

Quod autem huiusmodi respectus, seu relatio, in 46 qua denominatio extrinseca, aut semiextrinseca concepta per modum actus consistit, non sit realis, sed rationis, est clarum, suppositumque in praesenti ab omnibus: quia loquimus de denominationibus vbi talis actus re ipsa non datur, qualis à nobis apprehenditur, dum eas per modum actus subiecto attribuimus: alioqui si in tali actu à parte rei illa consisterent, non extrinsecæ, aut semiextrinsecæ, sed intrinsecæ denominations essent: quandoquidem de ratione omnis actus est intrinseca tangere subiectum, cuius & actus, ut constat ex dictis citatis.

Iam vero dictam relationem rationis ad dictas 47 demonstrationes spectantem fictam non esse, sed suppositiam dumtaxat inde probatur: quia, ut constat ex dictis q. 1. lens rationis fictum eo ipso est obiectum de suo falso, in denominationibus autem, de quibus agimus, nihil obiecti falsi inuoluitur: alioquin falso illas attribueremus subiectis, quibus verissime attribuimus. Secundò, quia de huiusmodi denominationibus verissime dicitur dari à parte rei. Verissime enim assertimus obiectum à parte rei esse cognitum, aut atatum: hominem à parte rei esse peccatorē, vel peccare, vel peccauisse, nam albedinem realiter assimilari alteri, &c. Quæ omnia falsò affirmarentur, si in eiusmodi denominationibus aliud fictum, atque adeò falso inuolueretur, ut constat. Tertiò a priori: quia à nobis cognoscitibus per species alienas tunc solum fingitur ens rationis, quando id, quod in alieno substituto intendit intellectus cognoscere re ipsa non datur. At nihil intendit intellectus noster cognoscere, dum concipiit denominations prædictas, quod re ipsa non

43 Igitur, quod in praesenti questione queritur est: An eiusmodi denominations præfertim, quæ extrinsecæ sunt, aut semiextrinsecæ aliquod ens rationis inuoluant in conceptu suo. Negant Suar. disp. 5. 4. Metaph. sect. 2. Petr. Hurt. disp. 19. Metaph. sect. 1. & 2. Arriag. disp. 6. Metaph. sect. 1. & alij plerique Recentiores. Affirmant vero S. Thom. multis in locis; sed præfertim 1. p. q. 13. art. 7. Vafq. 1. p. disp. 115. cap. 2. & disp. 195. n. 19. & 1. 2. disp. 95. cap. 10. sæpèque alibi, & ex antiquioribus multi alij passim agnolentes, & adfruentes in eiusmodi denominationibus relations rationis. Est tamen tercia sententia media afferentium apud Soar. & Hurtad. suprà extrinsecas denominations prouenientes ab actibus intellectus, quales sunt denominations cogniti, subiecti, predicati, &c. esse entia rationis; reliquæ vero minime: Cui sententia suffragari videtur Rub. in log. quest. 6. proem. & Tract. de entiationis.

Propositio 1.

44 Inter denominations extrinsecas prouenientes ab actibus intellectus, & prouenientes aliunde nullum est ponendum dicerem, quod attinet ad eorum conceptum realem, aut rationis.

Quia talis diceriminis nullum est fundamentum, cùm nihil interfit ad rem inter esse quavis ratione cognitum, & esse amatum, aut aliter à quouis fundamento extrinseco denominatum, ut satis ex se appetit.

Disp.XII. De entibus rationis. Quæst.III. 299

non detur. Ergo nullum ens rationis fингit, dum concipit illas. Cetera constat. Minor probatur: quia dum intellectus denominationes predictas iudicio affirmatio adstruit, dum taxat intendit adstruere, atque adeo concipere fundamenta realia, & vera, à quibus ille desumuntur, in quibusve illa à parte rei, ac profus independenter à sui cognitione consistunt: ob id nanque est verum iudicium, quoties eiusmodi fundamenta re ipsa dantur futurum sancum, iuxta dicta nuper, si quidpiam aliud, quod re ipsa non datur, per illud adstrui, atque adeo concipi intenderetur.

⁴⁸ Ceterum, quia noster intellectus pro statu praesenti nihil iudicare valet non conceptum per modum actus aut substantiū, aut adiectiū, ut locis paulo ante citatis monstratum est; inde fit, ut pro iudicandā veritate reali fundamentorum, in quibus denominatione extrinseca, aut semiextrinseca re ipsa consistit, substituat sibi ut implorimumphantasma sensibile idoneum ad concipiendum actum adiectiū, ipsique subinde proprium, sive appropriatum, sive talem denominationem concipiendō per modum talis actus, actum quendam, atque adeo respectum rationis suppositum formet: tamen autem concepta denominatione per modum actus in promptu est, talem actum cum subiecto componere, sive deinceps denominationem per modum concreti ex subiecto, & actu diuersum quoddam ens rationis suppositum formando concipere.

⁴⁹ Sed quoniam aliqua denominationes aut extrinseca, aut semiextrinseca sub expresso conceptu actus adiectiū significabilis per verbum, aut concreti ex subiecto, & actu non solent concipi de facto, tametsi possint, sed sub quibusdam aliis conceptibus medio actu esendi substantiū attribuendis subiectis: consequitur, quando isti conceptus sunt repetiti, quales aut semper, aut sere semper sunt, in conceptibus mariti, & vxoris, domini, & seru, superioris, & subditi, patris, & filii aliquis huiusmodi cernere est, tunc quidem tales denominations etiam ferre secundum in suis conceptibus relationes rationis suppositas; non vero sicutas, ut constat ex dictis. Si quandò vero conceptus isti non fuerit respectuī, ferent nihilominus secum entia rationis suppositas, non respectivas; sicutdem in omni conceptu obiectivo formato a nobis per species alienas, ens rationis suppositum interueniat necesse est, ut constat ex dictis q. 1. Per qua propositione nostra probata, & Doctorum sententiae opposita compotita manent. Quo sit, vt, & amborum argumenta pro nobis sint.

Propositio 3.

⁵⁰ In omni etiam denominatione intrinsecā concepta a nobis per species alienas, aliquid ens rationis non quidem sicutum, sed suppositum dari necesse est.

Contentunt huic propositioni S.Th. Vasques & plures alij ex antiquioribus, quatenus sepe in denominationibus etiam intrinsecis prouenientibus a formis realiter a subiecto indistinctis, quales sunt identitas, perfectio, bonitas, potentia, & similes relationes rationis agnoscunt. Ratio autem vniuersalilis est: quia quoties aliquid per species alienas, atque adeo in substituto alieno cognoscimus, non potest non ex parte conceptus obiectui ens rationis suppositum interuenire, ut constat ex doctrina tradita, q. 1.

Cæterum, licet semper interueniat ex parte objecti ens rationis suppositum, quoctelcumque cognoscimus aliquid per species alienas, atque adeo in substituto alieno: quia temper res cognita aliud cognoscendi appetit in substituto ab eo, quod est in le; aliudque subinde esse obiectuum in mente cognoscendi habet ab eo, quod habet in se. Ea tamen potissimum entia rationis supposita speciatim notari, & in considerationem venire solent, quæ ex conditionibus vniuersalissimis substitutorum in rebus cognitis non repertis proueniunt; cuiusmodi sunt esse illa plura, vel unum, distincta inter se, aut non distincta, relativa, aut absoluta &c. Quandò enim in uno, eodemque substituto plura simul cognoscuntur, vnum sunt in mente obiectua, quæ in se re ipsa plura sunt, atque ita vnitatis quadam rationi supposita interuenient vice versa pluritas, atque adeo distinctio rationis interuenit supposita, quando, quæ realiter sunt vnum & idem in pluribus substitutis cognita plura, & inter se distincta nobis apparent. Quando vero in substituto relativo, idoneo ad obiectum relatum representandum, quæ in se re ipsa non sunt relata cognoscuntur, relatio rationis supposita datur; pariterque in similibus. De quibus plura sunt dicta supra disp. 2 q. 3. dicenturque infra disp. 13. & 17.

Q V A E S T I O IV.

Quotuplex sit ens rationis.

⁵¹ Sanctus Th. q. 2. de verit. 1. ita diuisit ens rationis. Id, quod est ens rationis non potest esse nisi duplex, vel negatio, vel aliqua relatio. Sunt autem negationem vniuersè prout complectitur priuationem, ut constat ex contextu. Quam diuisiōnem, ut congruam, & adäquatam amplexi sunt Conimbr. in prefat. Porphyr. q. 2. art. 2. Suar. disp. vlt. Metaph. scilicet 3. & 4. Vasq. 1. p. disp. 114. & 115. Rubr. tract. de ente rationis à n. 22. & omnes Thomistæ communiter. Ex quibus plerique censent, diuisum dicta diaisionis esse ens rationis in tota sua latitudine, prout comprehendit factum sine fundamento in rebus, & factum cum fundamento. Sunt tamen alij, qui putant, in predicta diuisione solum esse sermonem de ente rationis cum fundamento in rebus facto. Quomodo autem, sub negatione, & relatione aut etiam priuatione omnia entia rationis comprehendantur, varie explicant dicti Auctores; vi mox dicemus.

Moderniores vero Philosophi ad solam relationem, & negationem, aut etiam priuationem omnia entia rationis censent revocari non possunt; atque ita alij in tot genera diuidunt ens rationis, in quo ens reale ab Arift. diuisum est in lib. Predicam, nimis in decimi. Sic cum Canariensi citato à Valq. Suprà, tenet Quiedo contr. 12. Metaph. punt.

⁵² 4. Alij autem, entium rationis genera, entium realium numerum superare. Ita Ariag. diff. 6. Metaph. sub finem. Alij denique ad certas, & statutas classes ens rationis hanc redigi posse arbitrantur. Sic Martínez in log. super prolog. Porph. disp. 2. q. 1. & Petr. Hurt. disp. 19. Metaph. §. 87.

Ego, supposita diuisione entis rationis in suppositum, & sicutum, statuta q. 1. aliero primo, iure ab omnibus communiter diuidi ens rationis in factum cum fundamento in rebus, & factum sine fundamento: quorum primum ens rationis ratiocinata, sive non chymericum dici solet; secundum

cundum verò ens rationis ratiocinantis, sive chymericum. Dicitur autem ens rationis cum fundamento in rebus fieri, quando datur aliquid ex parte rerum, aut alliciens, aut cogens intellectum ad illud faciendum. Sine fundamento autem, quando nihil ex parte rerum alliciente, aut cogente intellectum, vel solo arbitrio facientis, vel casu fit. Et quidem ad faciendum ens rationis suppositionem semper est intellectus noster necessitatus pro statu praesente, quoties aliquid est concepturus per species alienas, ut ex dictis in superioribus constat; sed hæc necessitas non tam à rebus cognoscendis enatitur, quam à modo cognoscendi, quem habet ipse intellectus; tametsi, ut ens rationis suppositionum huius potius, quam alterius generis sit, ipsa res cognoscenda soleant communiter occasionem, atque adeò fundamentum præbere: scilicet exacta plurimum rerum similitudo in causâ est, ut illa sub unicum conceptum cadant: quo fit vnitatis rationis suppositio: sicut è contra pluralitas connotatorum eiusdem rei in causâ est, ut illa cadat sub plures conceptus, quo distinctio, sive pluralitas rationis suppositio fit. Respectus item unius rei ad alteram, ut cognitionis ad obiectum, & quevis alia rerum necessitudo, seu habitudo in causâ est passim, ut res absolute cum respectu ad alias concipiuntur: quo innumeræ passim relations rationis suppositio fit, & in ceteris pariter. Quinimodo, cum intellectus noster cognoscenditer feratur ad substituendum pro rebus cognoscendisphantasma illis proportionata, iuxta dicta diff. 2. quaest. 3. ferè semper res cognoscenda ansam præbent naturâ suâ, ut hæc potius, quam alia entia rationis suppositio formenter, dum illæ in substitutis alienis ab intellectu cognoscuntur. Fieri tamen poterit, ut pro arbitrio cognoscendis hoc phantasma præ aliis ad aliquam rem cognoscendam assumatur ab intellectu, nullâ ad id præbente occasione ipsius cognoscenda rei naturâ. Quo casu ens rationis suppositionum interueniens sine fundamento in rebus factum dicetur sed hoc raro evenit. Ex quo patet, entia rationis suppositio ferè semper à nobis fieri cum fundamento in rebus.

55 Entia vero rationis facta sèpius pro libito à nobis, sèpius etiam etiam casu facienda, seu concipienda veniunt, atque de facto sunt, seu concipiuntur. Quia sèpè, aut pro libito, aut casu tum vigilantes, tum dormientes concipiimus monstrosa phantasma, que saltem quoad existentiam entia rationis facta sunt. Sèpè etiam chimeras impossibilis confingimus, vel pro solo arbitratu, vel quod eis in metaphysicis disputationibus indigemus, aut exemplorum gratia, aut aliter. Sèpissimè etiam entia rationis facta tum possibilia, tum impossibilia quoad existentiam, aut etiam quoad quiditatem factiè concipiimus cum fundamento ex parte rerum, eoque non solum alliciente; sed etiam cogentes intellectum ad illa concipienda; nimur quoties verae eorum negationes apprehendimus, vel adstruimus (nulla quippe negatio sine habitu per eam negato concipi potest, ut est notum.) Quo iure cognoscentes item per species proprias eum fundamento ex parte rerum concipiunt, aut etiam faciunt dicta figura. Sic, qui iudicat, Deum esse immortalem, impassibilem, impeccabilem, immutabilem, &c. Factitiam Dei mortalitatem, passibilitatem, peccabilitatem, &c. apprehendat necesse est; & vniuersè, quicunque verè negat, quidquam existere, aut esse possibile, nequit non factiè concipere ipsius existentiam, aut possibiliter, quam negat. Ceter-

rūm quamvis negatio cuiusvis figmenti fundamentum sit adagens intellectum ad concipiendum figuratum ipsum ex suppositione, quod ipsa negatio sub intellectum cadat: quia tamen independenter à notitia sua negationis potest figuratum quodvis concipi; consequens est, ut illud sine fundamento reali mouente intellectum ad concipiendum illud. In quo Recentiores quidam decepti sunt, putantes, omne ens rationis positum cum fundamento in rebus fieri, eo quod cuiusvis realis negatio ad illud concipiendum inducit.

Secundò asserto: plerosque ex Auctoribus n. 52. 58 relativis de negationibus rerum verè non existentium male philosophati duplice titulo. Primo, quia eas enumerant inter figura rationis. Secundò: quia ad secundum membrum divisionis S. Thom. reducent, scilicet ad negationem rationis. Etenim tales negationes figura rationis non sunt: quia veritatem habent negatiuam à parte rei, quatenus res per illos negatae vere, & realiter non existunt; imo ex eo, quod illæ ad instar rerum positivarum, quales non sunt, concipiuntur, ut à nobis concipi solent, nullum fit ens rationis fictum; sed suppositionum dumtaxat, ut evenit, quoties quodcumque obiectum verum concipiimus per species alienas, atque adeò ad instar alterius, iuxta dicta q. 1. Casu autem, quod fieri ens rationis factum, id utique non negatum, sed positivum esset, illud videlicet ad cuius instar negatio concipiatur, atque ita non ad negationem rationis; sed ad ens positivum rationis reducendum veniret.

Tertiò asserto, contra nonnullos ex eisdem Aucto- 57 ribus, in quibus est Vasquez, male etiam reduci ab ipsis ad secundum membrum divisionis S. Thom. hoc est, ad negationem rationis omnia figura chymérica: quippe pleraque eorum conceptus positivi sunt, ut est notum; atque ita inter entia rationis positiva potius, quam inter negationis rationis computanda veniunt. Negatio enim rationis tunc solum datur, quando concipiatur non esse, quod verè est: quia tunc solum talis negatio est facta; sicut tunc solum datur ens positivum factum rationis, quando concipiatur esse, quod verè non est. Vnde obiter collige, eti figura rationis alia positiva sunt, alia negativa: quia non solum ens, sed etiam non ens, sive negatio entis ab intellectu fingi potest: at entia rationis suppositionis solum posse esse: quia sola entia positiva, quorum habemus proprias species substituti possunt ab intellectu pro aliis cognoscendis; non vero item negationes, quarum species propriæ neque in nobis dantur, neque absolute sunt possibiles, iuxta doctrinam statutam diff. 1. quaest. 3. Ex quibus patet ad negationem rationis dumtaxat pertinere posse negationes rerum factas, atque adeò ex te obiectu falsas, quibus non esse res, quæ verè sunt, concipiuntur. Ex quo concluditur, ut divisionis S. Thom. sufficiens, & adæquata sit, ad vnam relationem rationis reducenda esse omnia entia positiva rationis.

Vnde asserto quartò: sufficientiam divisionis traxit à S. Th. receptaque à ceteris Auctoribus 52. citatis non facile posse componi: quia multa haud dubie dantur entia rationis positiva, tum facta, tum suppositione, tum cum fundamento in rebus, tum sine illo facta, que ex proprio conceptu relativa non sunt, sed proflus absoluta: nisi dicamus, ut non abs iure posse videmur, in dicta divisione solum esse sermonem de entibus rationis, quæ ex proprio conceptu

Disp.XII. De entibus rationis. Quæst.V. 301

conceptu idonea obiecta sunt humani iudicij pro statu præsentis: omnia enim talia actus quidam sunt ex conceptu suo respectu obiecti ad terminum, atque adeo relations rationis: cum nihil nos iudicare possumus non conceptum per modum actus, ut disputat. 1. q. 4. & sœpe alibi ostensum est. Sunt autem omnes actus obiectui à nobis iudicabiles imprimis relations rationis supposititia; factæ autem relations insuper erunt, qui fuerint falso iudicabiles affirmatiæ; unde verò negatiæ iudicabiles falso fuerint; unde negationes eorum factæ, atque adeo rationis erunt. Ex quo patet, ens rationis formaliter prout sub iudicium humanum pro statu præsentis cadit, aut potest cadere, sufficiens, & adæquata diuidi in relationem, & negationem. Cum quo stat illud, etiam ut sic, per omnia prædicamenta Aristotelia, in modo, & ultra vagari, ut vagatur haud dubie conceptus obiectivus actus, et si sit ille respectius, ut ex dictis disputat. 8. colligere est.

³⁹ Vnde assero quintò: ens rationis fictitium in decem prædicamentorum genera, in alijs plura diuidi posse. Possunt enim citra dubium ab intellectu concipi substantia, quantitas, relatio, actio, passio, qualitas, &c. que tum quoad existentiam tum quoad varia prædicata quiditatua figuræ quædam, atque adeo entia rationis fictitia sunt; necnon alia præterea mixta, aut per identitatem, aut alter ex diuersis dictorum generum, specierumque ipsorum prædicatis, omni talium prædicatorum combinatione facta. Quo genera figurorum rationis in infinitum crescent propemodum. Ens verò rationis supposititum ad ea saltem prædicamentorum genera poterit extendi, ad quæ se extendent sensibiliaphantasmata in quibus, ut in substitutis à nobis catena obiecta cognoscuntur; ut sunt quantitas, relatio, qualitas, ubi, situs, &c. atque adeo etiam ad genera, quæ ex mixtione eorum resultant.

⁴⁰ Quinto denique assero: ens rationis fictitium, aut simplex penitus, aut compositum ex partibus esse posse, iisque aut formaliter, seu per rationem tantum, aut realiter, seu quasi realiter distinctis. Si sit simplex, totum erit fictum quoad prædicatum, sive existentiale, sive quiditatuum, secundum quod est fictum, ut constat. Compositum autem aut ex omnibus partibus fictis, aut ex aliquibus fictis, vel vñantum, ex ceterisque non fictis, atque adeo veris constare potest. Vna tamen, ut minimum necessarium ficta esse debet, ut compositum fictum sit, iuxta doctrinam statutam quest. 2. Nominis autem partis semper complector etiam partium vñionem, seu coniunctionem cuiusvis generis. Quæ omnia ex dictis in superioribus satis superque nota sunt. Ens verò rationis supposititum semper est compositum quasi physice saltem ex partibus integrantibus etiam suppositiis: quia phantasmatum substituta pro alijs obiectis cognoscendis ex partibus saltem integrantibus tum extensionis, tum etiam intensiois sunt semper composita, ut constat ex dictis disp. 1. quest. 2. & disp. 2. q. 3.

QVÆSTIO V.

Vtrum Deus cognoscat entia rationis,
& illa faciat?

⁴¹ Prima sententia est, Deus non solum non facere entia rationis, sed neque cognoscere illa ad-

Pharus Scient. Tom. I.

huc ut facta, aut factibilia per intellectum creatum. Ita Valquez. 1. part. disputat. 1. 18. cap. 3. cui subscripta Tertian. in select. opus 6. 7. disputat. 4. dub. 4. & 8. Alarc. disputat. 3. de scient. cap. 6. Secunda sententia: extreme opposita, est, Deum etiam independenter ab intellectu creato cognoscere entia rationis, & illa facere. Ita Aegid. de Presentat. lib. 5. de beatit. quest. 6. art. 10. Fonsec. lib. 4. Metaph. cap. 2. quest. 6. sett. 14. Ioann. Marti. Complutensis in log. disputat. 2. quest. 2. Arriag. disput. 6. Metaph. a num. 4. 4. Oued. disput. ultim. Metaph. panit. vlt. & docti Recentiiores. Apud quos alij: cui sententiae consentiunt etiam Canarien. 1. p. q. 2. 8. art. 2. disp. 2. dub. 3. Molin. ibidem disp. 3. concil. 5. Valent. 1. part. quest. 14. art. 9. punt. 7. & alij. Tertia sententia est, Deum cognoscere quidem entia rationis independenter ab intellectu creato; illa verò, ut sic non facere: quia cognoscit per dissensum. Sic sentiunt Soar. Arrub. Heriz. Ruiz, & alij mox citandi. Quarta sententia est, Deum cognoscere entia rationis prout facta, aut factibilia ab intellectu creato; illa verò ut sic non facere. Ita Soar. in Metaph. disp. 7. sett. 1. & disp. 5. 4. sett. 2. & lib. 1. de essent. & attrib. cap. 1. 3. & lib. 3. cap. 3. & lib. 4. de Trinit. cap. 4. Falol. 1. p. q. 14. art. 9. dub. 2. Machin. disp. 2. 6. sett. 1. Gonz. disp. 3. 9. sett. 1. Heriz. disp. 8. cap. 1. Ruiz. disp. 17. de scient. sett. 2. Petr. Hurt. disp. 19. Metaph. sett. 6. & alij. Quinta deinde sententia est, Deum cognoscere entia rationis prout facta, aut factibilia ab intellectu creato, atque etiam illa per talen cognitionem facere. Ita Lorca 1. 2. disp. 2. 5. memb. 1. Arrub. 1. part. disp. 3. 4. cap. 7. cum aliis à eo relatis.

Propositio 1.

Deus entia rationis supposititia formaliter, quā tam sunt, non solum non facere; sed neque cognoscere potest.

Hæc est sententia P. Valsquez, atque adeo etiam suorum: quanquam enim ille differentiam entis rationis suppositiis, & facti distinxit, & expresse non videatur agnouisse; tamen, ut erat ingenii acuti, & profundi, in hanc incidit veritatem. Planè enim loquitur de ente rationis non conceptibili, nisi per species alienas, quale est supposititum, & illud fictum, cuius conceptio à supposititio dependet, de quo proposit. 2. Vnde sententia eius verissima est: & quod ad præsentem propositionem attinet probatur facile: quia cognoscere ens rationis supposititum qua tale, alius non est, quā habere pro obiecto ipsum conceptum obiectuum, in quo illud consistit: habere autem pro obiecto talen conceptum obiectuum idem omnino est, atque cognoscere rem, quæ cognosci intenditur aliter, quam est in se; atque adeo non in ipsam, sed in alieno substituto siquidem talis conceptus obiectivus hæc duo dicit vnum quodque suo modo, & substitutum terminans cognitionem non pro se, sed pro re, que cognosci intenditur, & rem ipsam non in se, sed in substituto iplo cognitam, prout constat ex latius dictis disputat. 2. quest. 3. Ast Deus, rem, quæ cognosci intenditur aliter, quam est in se, atque adeo in substituto alieno cognoscere non valer, ut est notum: quia talis modus cognoscendi validè imperfectus est. Ergo Deus non potest habere pro obiecto conceptum obiectuum, in quo consistit ens rationis supposititum, & consequenter neq; ipsum ens rationis supposititum, quæ tale cognoscere. Quod si cognoscere non potest, neq; potest facere,

Ce cùm

cum nequeat aliter illud fieri, quam per sui cognitionem, ut confat.

63 Dices: Deus clarissime scit, me cognoscere, & facere ens rationis suppositum: ergo nequit non clarissime etiam cognoscere illud. Concessio antecedente; distinguo consequens. Nequit non cognoscere illud formaliter, qua tale, nego fundamentaliter, siue quoad fundamenta, ex quibus relate tantum ad meum intellectum consurgit, concedo. Est dicere. Deus cognoscit meam cognitionem, & substitutum, & rem in substituto a me cognitam, ut sunt in se; quibus clarissime penetratis, clarissime scit, me talem rem in tali substituto cognoscere; ipse tamen non cognoscit illam in substituto, prout opus erat, ut cognosceret ens rationis suppositum a me cognitum, & factum formaliter, qua tale. Quemadmodum Deus causat meam libertatem actus primi, & actionem physicam mei peccati, & tamen non causat peccatum formaliter, qua tale: quia illa actio dumtaxat est peccatum formaliter, prout libere nascens a me.

64 Hinc deprehendes, quomodo Deus cognoscit, me distinguere per rationem formaliter identificatas realiter, quin ipse distinguat illas, aut distinguas concepit: tum me adunare per rationem sub uno conceptu vniuersali plura inter se distinguo realiter, quin ipse illa adunet, aut adunata concepit. De quibus in sequentibus disputationibus plura dicenda sunt.

65 Quod autem de Deo dictum est in propositione, eodem iure venit dicendum de creaturâ, quatenus cognoscente cuncta per proprias species, atque ad eò prout sunt in se, ut satis ex se est notum.

Propositio 2.

66 Illa item entia rationis ficta, qua solùm per species alienas conceptibilia sunt, iuxta doctrinam statutam n. 18. neque fieri, neque cognosci possunt à Deo formaliter, qua talia sunt.

Est clarum: quia cum Deus per species alienas nihil possit concipere ob imperfectionem, quam fert secum hic cognoscendi modus, ut confat; plenè consequitur, non esse à Deo ea obiecta conceptibilia, qua solùm per species alienas conceptibilia sunt; qualia sunt entia rationis ficta, de quibus agit propositio. Quod autem talia entia rationis dentur, ut in eâ supponitur, ex loco, quem citat, ex aliquo citato ibi petendum est. Itaque Deus concipere nequit, & consequenter neque facere identitatem fictam extremonum, qua re ipsa distinguitur, neque distinctionem fictam extremonum, qua re ipsa sunt identificata, neque alia figura, qua hæc inveniuntur, &c. De quibus locis citatis monstratum est, per species proprias, & in se ipsis neutiquam conceptibilia esse, sed tantum per species alienas, & in alienis substitutis, qualiter à nobis passim concipiuntur, atque finiuntur.

67 Dices: Deus clarissime scit, me concipere Angelum identificatum cum homine. Ergo nequit non apprehendere Angelum identificatum cum homine: repugnat enim cognoscere cognitionem de identitate Angeli, & hominis, tali identitate prorsus ignota, & non concepta, seu apprehensia. Respondeo, scire quidam Deum clarissimum, me cognoscere Angelum identificatum cum homine; ad id tamen opus non esse, quod ipse apprehendat formaliter talem identitatem, ut pote, qua à me non in se, sed in alieno substituto cognoscitur; sed sat est, quod inti-

mè penetret naturam meæ cognitionis, & principiorum, quibus inducor ad eam eliciendam, & substituti, quod mihi est loco talis identitatis: his namque bene penetratis, claram scit Dens, Angelum, & hominem in eiusmodi substituto mihi apparet identificatus, quin ipsi Deo apparente identificatis, sed prorsus distincti, ut sunt in se. Ex quo patet ad cognoscendam cognitionem de identitate Angeli, & hominis non in se cognita, sed in alieno substituto necessariam non esse, quod ipsa identitas in se formaliter concipiatur (ut sic enim non est conceptibilis) sed sufficere quod concipiatur fundamentaliter, & quasi æquivalenter: qua ratione censenda est concepi ab eo, qui penetrat cognitionem de illâ in substituto, principiaque ipsius cognitionis, & substitutum ipsum, & cetera cuncta, quæ interueniunt, ut sunt in se.

Instabis. Cognitio humana de identitate Angeli, & hominis intrinsecè respicit talem identitatem, ut pote cuius cognitio, & representatio est suapte naturæ, & essentiæ. at nullus respectu, hæc relatio sine suo termino cognosci potest, ut fert vulgatum axioma receptum ab omnibus ut certissimum: igitur cognitio humana de identitate Angeli, & hominis à Deo cognosci non potest sine ipsa identitate, atque adeò Deum talem cognitionem nequit cognoscere, quin simul cognoscere talem identitatem. Distinguo maiorem syllogismi. Cognitio humana de identitate Angeli, & hominis intrinsecè respicit talem identitatem in se ipsa, nego, in alieno substituto, quo lolum pacto est cognitio, atque representatio eius concedo; & concessâ minore, nego consequentiam. Itaque cognitio humana de identitate Angeli, & hominis non respicit intrinsecè talem identitatem respectu per se terminato ad ipsam (prout opus erat, ut sine ipsa cognosci non posset, iuxta propositum axioma, quod fateor verissimum esse) sed respectu per se terminato dumtaxat ad substitutum subrogatum pro illâ, eoque solùm iure ad illam per substitutum, quatenus hoc in tali terminatione vicem illius gerit. Quo sit, ut nihil sit, quod prohibeat, talem cognitionem cognosci à Deo, non cognitâ tali identitate formaliter. Et quanvis talis cognitio suapte naturæ, & essentiæ sit cognitio talis identitatis, potius quam alterius obiecti in substituto alieno, quatenus essentialem connotat, siue respicit ex parte intellectus principia, quantum est ex se notificari ipsius identitatis pra' aliis obiectis, iuxta doctrinam vniuersalem statutam disputation. 2. quest. 3. hinc tamen non sit, talen cognitionem adhuc remotè, & mediis dictis principiis respicerre per se identitatem, cuius in substituto alieno cognitio est: quia esse dicta principia ex se notificari talis identitatis pra' aliis obiectis, non est habere illa re ipsa respectum aliquem intrinsecum ad talem identitatem pra' aliis obiectis, sed habere talem naturam, qua à nobis solet explicari per talem respectum; alioquin quando principia sunt ex se notificari vnius formalitatis pra' aliis eiusdem rei, iuxta dicta à nobis loco citato, dicendaque disputation. 1. quest. 9. respectu intrinsecò per se respicerent vim formalitatem, & non alias identificatas cum illâ, quod est impossibile, ut apparebit ex dicendis dicta quest. 9.

Rufus infabris. Deus scit iudicium humanum de identitate Angeli, & hominis esse falsum: ego scit, non dari à parte rei identitatem Angeli, & hominis per tale iudicium affirmatam; siquidem in eo consistit iudicium esse, falsum quod

quod non detur à parte rei obiectum affirmatum per illud: sed nequit Deus scire, non dati à parte rei identitatem Angeli, & hominis, nisi illam concipiatur: quia Deus iudicio negatiuo nihil à se non apprehendit negare potest, ut est notum: Ergo, Respondere, scire quidem Deum iudicium humanum de identitate Angeli, & hominis esse falso; ad id tamen opus non esse, quod iudicio negatiuo cognoscatur, non dati à parte rei talen identitatem, sed sufficiere, quod sciat iudicio affirmatiuo, Angelum, & hominem à parte rei esse extrema distincta, & tamen per tale iudicium humanum affirmari identificata. Quod scire potest, non cognitâ eorum identitate formaliter, sed fundamentaliter tantum, & quasi æquivalenter, prout explicuimus.

70 Ex dictis circa hanc propositionem colligitur: ad nullum figuratum cognoscendum formaliter, quia tale esse Deum necessitatum ex eo, quod cognitionem de illo habitam per speciem alienam cognoscit, eti illud sit ex genere eorum, quae per species proprias, & consequenter ab ipso Deo conceptibilia sunt, iuxta dicenda: quia cognitione per speciem alienam habita non ita respicit obiectum in alieno substituto per ipsum cognitionem, ut nequeat cognosci sine illo, quod ratione explicatum est. Cum tamen ex eo, quod Deus cognoscit cognitionem creatam sive existentem, sive possibiliter habitam per speciem propriam de quoivis figura, necessitatibus maneat ad tale figuratum concipiendum: quia omnis cognitione per speciem propriam habita intrinsecè, & per se respicit suum obiectum, atque adeò sine illo cognoscit non potest; in quo à cognitione habitâ per speciem alienam differt. Et quoniam nullum est figuratum per propriam speciem conceptibile, quod per aliquam cognitionem creatam per propriam speciem habitam cognoscit non possit, nullum est, quod non veniat cognoscendum à Deo dependenter à cognitione aliquâ sui creatâ, sive ex vi cognoscendi illam, ut iamiam expono.

Propositio 3.

71 Omnia entia rationis facta per proprias species conceptibilia, iuxta doctrinam statutam n. 18. tum dependenter à cognitione creatâ sive, tum prorsus independenter ab illâ cognoscuntur à Deo.

Dependenter quidem: quia nullum est eiusmodi figuratum, quod per cognitionem creatam habitam per speciem propriam cognoscit non possit: Ergo, dum Deus cuiuslibet eorum talen cognitionem sive existentem, sive possibiliter cognoscit, necessariò, & illud cognoscit, iuxta dicta *num. p. 32.* omnia ergo illa cognoscuntur à Deo dependenter à cognitione creatâ sui. Quod autem nullum eorum sit, quod per cognitionem creatam habitam per propriam speciem cognoscit non possit. Tuni latius ex se videtur notum, quatenus ex nullo capite repugnare videtur, quod cognoscatur per cognitionem creatam habitam per speciem propriam; id, quod alias per speciem propriam ponitur cognoscibile. Tum inde probatur: quia de facto multâ cognitione cognoscuntur, & ceterorum omnium eadent prorsus ratio est. Nos enim per propriam speciem cognoscimus innumerâ sensibilia phantasmatâ quoad existentiam factâ, & Angeli per propriam speciem apprehendunt existentias ficticias omnium eorum obiectorum, quae verè iudicant non existere iudicis negatiui: cum nihil non apprehensum ab ullo intellectu negari possit, ut est notissimum.

Pharus Scient. Tom. I.

Independenter autem ab omni cognitione creatâ predicta omnia figurae cognoscit à Deo inde probatur primò: quia hoc ipso, quod illa per proprias species, atque adeò in se ipsis conceptibilia sunt, verè etiam in se ipsis sunt indicabilia tum affirmatiue quoad veritates quiditatiuas, quas habent ex suo conceptu obiectu; tum negatiue quoad veritatem existentiali, quâ carent: ergo Deus, quem nihil verè iudicabile latere potest, iudicio negatiuo negat, talis figura existere. At nihil non apprehensum ab ullo intellectu negari potest, ut est notissimum. Ergo Deus apprehendit existentiam, quam negat, concipere, indubitatum est. Quidni igitur negabit existentiam chimerarum impossibilium, quae perinde ac res possibilis in se ipsis sunt conceptibiles, earumque subinde fictitiam existentiali concipiunt? Certe, dum ipse ait *Deuter. 32. Videte, quod ego sum solus, & non sit aliud Deus prater me*, existentiam alterius Dei manifestè negat; etdemque subinde existentiam alterius Dei, quam negat, concipi, quae tum fictitia, tum etiam impossibilis est. Eodemque proinde modo circa alia huiusc generis figurae habet.

Secundò probatur id ipsum: quia certum est, 73 Deum cognoscere omnia obiecta conditionata in se vera: cum nihil ab ipso ignorari possit, quod in se haber veritatem; sed nullum est figuratum in se conceptibile sub cuius hypothesi non datur aut aliquid, aut plura obiecta conditionata in se vera (quandoquidem sub cuiuslibet hypothesi ipsummet, ut minimum, & quacunque sunt ipsi annexa in se sunt vera conditionatae,) & nullum talium obiectum cognoscit, non cognito figura ipso, ut est notum. Ergo nullum est fundamentum in se conceptibile, quod non cognoscatur à Deo. Declaramus haec per exempla. Deus cognoscit hoc obiectum conditionatum. Si Petrus existaret, loqueretur; & cetera omnia similia de conditione possibili, & absolute non existente. Ergo concipi ex parte hypothesis existentiam Petri, & omnium similium conditionum; quae tamen existentia re verâ non datur; atque adeò figura sunt. Similiter Deus cognoscit hoc obiectum conditionatum: Si secundus Deus existaret, duplex Deus existaret; & cetera omnia similia de conditione impossibili in se conceptibili. Ergo concipi ex parte hypothesis existentiam secundi Dei, & omnium similium conditionum: quae existentia re verâ non datur; atque adeò figura sunt.

74 Omnia igitur figurae per proprias species, atque adeò in se conceptibilia concipiuntur à Deo, tum ex vi cognoscendi alias cognitiones creatas ad illa terminatas; tum ex vi cognoscendi alias veritates obiectivas; quae sine illis nequeunt cognoscit; cuiusmodi sunt, tum veritates negatiæ; quae eorum existentiam remouent; tum veritates conditionatae, quae dantur sub hypothesis existentiae eorum. Porro figurae per proprias species, atque adeò in se conceptibilia dumtaxat sunt existentiae figurae rerum in se conceptibili tam possibilium, quam impossibilium. Nam cetera earum predicta fictitia non ad statum existentiale sed ad quiditatiuum spectantia, ut quando concipiuntur possibile;

C. 2. quod

quod est impossibile, & impossibile, quod est possibile, &c, non sunt concepibilia in se, sed tantum in substituto alieno, ut pote insoluientia in conceptu suo aut identitatem fictitiam extremonum in se distinctionorum, aut distinctionem fictitiam extremonum in se identificatorum, qua in se non sunt concepibles, iuxta superius dicta.

75 Dices. Non minus identificatur existentia cum re existente, quam possibilis cum re possibile. Ergo si per propriam speciem non potest concipi pulsibilis res, qua in se non est possibile, neque poterit concipit existens res, qua in se non est existens. Concello antecedente; nego consequentiam. Quia concipere existentem rem vere non existentem non est identificare illi formalitatem, quam secum re ipsa identificata non habet, sed ponere illam cum omnibus, & solis suis formalitatibus in statu, in quo vere non est; nimirum in existentiali. Quid bene per species proprias prastari potest. At concipere possibilem rem in se non possibilem est identificare illi formalitatem, quam secum re ipsa identificata non habet, quod nequit per proprias species fieri, ut ponimus ex locis citatis. Etenim esse rem existentem non est habere ex conceptu suo quiditatem, quam non haberet, si non esset existens; sed tantum habere statum, quem non haberet, scilicet existentiali. Et sic vero rem possibilem, habere quiditatem est ex conceptu suo, quam non haberet, si non esset possibilis, iuxta doctrinam supradictam disputat. 10. quest. 1. Quo fit, ut res non existens cum tota sua quiditate, atque adeo etiam cum existentiā secum ex conceptu suo identificata concipi possit per speciem propriam. Quo casu existentia eius defectū status existentialis, quem non habet, confusa erit; cùm tamen res non possibilis, si concipiatur cum tota sua quiditate, prout per speciem propriam debet, possibilis concipi nequeat, ut pote qua ex conceptu suo, nec per possibiliter identificata secum, nec alter villomodò possibilis est.

76 Hacenus dictum esto de figuris positivis per proprias species conceptibilibus, de quibus possumus estimo in praesenti propositione. Iam de negatiis dico breuiter, etenim etiam sub diuinum intellectum caderet, quatenus Deus sub eorum hypothesi multa obiecta conditionata habentia in se veritatem citra omne dubium cognoscit, tum de possibili, tum de impossibili conditione. Cognoscit enim hac, & similia: *Si Adamus non peccaret, Christus non veniret: Si Iudas natus non esset, melius ei fuisset: Si Deus non existaret, cuncta desicerent, &c.* In quibus ex parte hypothesis negatio existentia non vera, atque adeo fictitia ponitur, sub apprehensionemque subinde Dei remotum, seu negativum facientem talem hypothesis cadit. Negatio quippè à nullo intellectu cognoscente per proprias species potest cognosci positivum, ut *disput. 6. quest. 3.* statum est. Vnde patet, Deum independenter à cognitione creatā cognoscere huiusmodi negativa figura: dependenter autem non videtur item illa cognoscere; sicut cognoscit positiva: Quia ex vi cognoscendi cognitionem creatam de quois eorum habitam per speciem alienam, non tenetur illud cognoscere (sicut nec tenetur cognoscere figurum positivum, iuxta superius dicta) sive positiva sit, sive negativa talis cognitione. Ex vi autem cognoscendi cognitionem creatam de quois eorum habitam per speciem propriam, qua solum negativa esse potest, iuxta dicta

nuper, solum tenetur Deus cognoscere positivam rem positivam veram, cuius illa natura sive negatio intentionalis est: quia solum ad talem rem dicit eiusmodi cognitio respectum recessuum, quo negat illam; non vero tenetur Deus rem ipsam sive cognitione negare, sive negatiū cognoscere, prout opus erat, ut figurum negativum sub diuinam caderet cognitionem. Quæ omnia ex dicendis *Traict. de scientia, de natura diuinarum cognitionum amplius* constabunt.

Proposito 4.

Entia rationis facta per proprias species conce- 77
ptibilia per nullum iudicium, quæ tale; sed tantum per simplicem apprehensionem cognoscuntur à Deo.

Imprimis enim figura posita per iudicium affirmatum nequeunt cognosci à Deo: quia cum vere non sint, ut cognoscuntur, atque adeo obiecta quedam de suo falso sint, ut constat ex hac dictis, si Deus iudicio suo affirmaret illa, planè falleretur: Quod ei repugnat manifestè: Quo eodem titulo figura negativa iudicatu, tū per iudicium negativum à Deo cognosci non possunt: quia falleretur pariter. Deinde figura posita per iudicium negativum prout tale nequeunt cognosci à Deo: quia sub iudicium negativum diuinum, quod necessario est verum, sola veritas obiectua negativa cadere potest, quæ non in positione, sed in remotione obiecti negati confitit, ut est notissimum. Et hie obiectum, quod negatur non possit non intellectu representari, atque adeo positiva concipi, ut negetur; huiusmodi tamen posita obiecta negandi conceptio, nequit non esse in Deo apprehensio simplex, ne Deus per illam fallatur, iuxta dicta nuper, sive illa sit cum iudicio negativo identificata, sive distincta, & prævia ad illud, quæ ratione diuini actus inter se distinguuntur. Vnde etiam patet, figura negativa per iudicium positivum diuinum cognosci non posse: quia huiusmodi iudicium prout tale solum habet pro obiecto veritatem positivam, quam adstruit, ut satis ex se notum est. Nullum ergo figura-
78
mentum iudicatu potest cognosci à Deo; sed tantum simpliciter apprehensiu, ut propositiō nostra fert.

Supponimus autem in doctrina datā, iudicium negativum Dei cognitionem esse recessuum natura sive ab obiecto positivo, quod negat: quæ ratione de iudicio nostro negativo philosophati sumus supra *disput. 2. q. 4.* neque aliter, quam per recessum ab obiecto positivo negato posse iudicari à Deo veritatem negativam oppositam, ut tum *ibidem*, tum maxime *disput. 9. q. 3.* ostensum est. Idemque esse de apprehensione simplici Dei facienti hypothesis negativam, iuxta dicta etiam de nostra *disput. 2. q. 2.* diuinis. De quibus plura sunt dicenda in *Traict. de scientia*.

Confirmo, & declaro amplius propositionem: 79
Nam figura predicta etenim solum concipiuntur à Deo, quatenus sine illis conceptis aliquas veritates Deus nequit cognoscere; alioquin supervacaneum, & imperfectum esset ea concipere; quandoquidem non sunt vera obiecta, atque adeo neque cognoscibilia à Deo iudicatu, ut pote, qui vera solum obiecta iudicare potest. Vel ergo huiusmodi veritates sunt conditionatae, ita, ut earum conditions sint dicta figura; vel sunt absolute, relatae tamen aliquo modo ad figura ipsa (alius

Disp.XII. De entibus rationis. Quæst.V. 305

(aliùs enim generis esse non possunt, vt sine conceptis figuraentis cognosci nequeant) si sunt veritates prioris generis, compertum est, dum ea iudicantur, figuraentia, quæ sunt conditiones non iudicari, sed tantum ponit in hypothesi per simplicem apprehensionem, iuxta dicta *disp. 2.q.2.* & *disp. 10.q.1.* si autem sunt posterioris generis, vt ea iudicentur, non debent iudicari figuraentia ad quæ referuntur; sed tantum simpliciter apprehendi, iuxta doctrinam de cognitione relatiuorum datani etiam *suprà disp. 2.q.3.* Tametí illa alias iudicabilia à Deo, qualia non sunt, ut pote obiecta ex se falsa, vt vidimus.

80 Stat itaque Deum non iudicatiū, sed apprehendit dumtaxat cognoscere quæcunque entia rationis cognoscit, sive ea dependenter à cognitione creata ipsorum, sive independenter cognoscit. Ex quo patet contra aliquos ex Auctoribus suprà relativis, Deum nec per assentium, nec per dissensum cognoscere villa entia rationis. Quid autem huiusmodi apprehensiones simplices, quibus Deus concipit dicta entia rationis ab lique vñlā imperfectionis labe conuenient Deo; ut pote, quæ prorsus sunt immunes ab omni deceptione & fallaciā, ab omnique obscuritate, & confusione, eo quid nulla apprehensio simplex capax est falsitatis, iuxta doctrinam statutam *disp. 3.* clarissimaque, & perfectissima potest esse in suo genere, tametí circa obiectum fictum versetur; ex dicendis *Tракt. de scient.* conspicuum fiet.

81 Verum contra doctrinam statutam obisci potest primò. Deus omnia cognoscit, vt sunt in se, nec aliter, quam sunt in se cognoscere valet; sed figuraentia rationis non est in se, vt cognoscitur, atque adē, vt est obiectu in mente illud cognoscit. Ergo nec per simplicem apprehensionem, potest cognoscit à Deo; alias huiusmodi apprehensio aut est falsa, aut principium falsi iudicij, quorum utrumque Deo repugnat. Ut luculentius respondeam nō: bifariam dici posse aliquid cognoscit aliter quam est in se. Primò: quia cognoscitur per speciem alienam, & instar alterius obiecti, sive id, quod cognoscitur sit quid verum, vt Angelus; sive quid fictum, vt alter Deus. Secundò: quia cognoscitur ac si esset, cùm verè non sit; sed fictit, vt quando cognoscitur alter Deus existens, sive per propriam, sive per alienam speciem. Similiter bifariam dici potest aliquid cognoscit, vt est in se. Primò: quia, quod cognoscitur re verà est, vt cognoscitur, eodemque prorsus modo in se ipso, quam obiectu in cognitione habet. Secundò: quia licet id quod cognoscitur re verà non sit, representatur tamen per propriam, adeoque claram, & intuituam speciem, vt eodem prorsus modo appareat cognoscit ac esset in se re verà, casu, quod esset. Hoc posito, respondeo ad argumentum, Deum non posse cognoscere aliquid aliter, quam sit in se priori modo; bene tamen posteriori. Quia cognoscere aliquid per speciem alienam, & instar alterius obiecti, vt nos pro hoc statu cognoscimus, imperfectionem p̄ se fert alienam à Deo. Apprehendere verò, ac sibi representare aliquid, quod verè non est, vt iudicetur, quod verè est, potius est perfectio Deo necessaria; ita tamen, vt quod si apprehenditur, sive representatur, vt est in se representetur, iuxta secundum modum, hoc est, clarissimè, & intuituè, ac veluti per propriam speciem; non verò, vt est in se, iuxta primū modum, qui solum pro iudicio est Deo

Pharus Scient. Tom. I.

necessarius, ne fallatur; non itidem pro simplici apprehensione, quæ nec est capax falsitatis, nec est per se principium iudicij falsi adhuc in nobis, qui semel apprehenso figuraento indifferentes manemus ad ei dissentendum per iudicium verum, aut assentiendum per fallum. In Deo tamen neque hæ indifferentia habet locum, cum Deus non sit capax iudicij falsi. Ex quibus liquidò appetit, quo sensu sit verum, Deum omnia cognoscere, vt sunt in se, & quo sensu concedi possit cognoscere cum seu apprehendere figuraento gliter, quam sunt in se.

Deinde obisci potest. Veritas realis, & extra intellectum cognoscens subſtens non potest in suo esse pendere à figuraento non subsistente. Ergo nec potest ab illo pendere in cognoscit: Ergo nullas est veritas, quam Deus non possit cognoscere independenter à figuraento. Ergo Deus non cognoscit figuraento; quandoquidem eo dumtaxat titulo asserebatur illa cognoscere: quia non potest, illis ignorantibus, aliquas cognoscere veritates. Confirmatur: quia obiecta ista: *Secundus Deus non existit: si Petrus existeret, loqueretur: si Deus non existet, cuncta deficiuntur, & cetera similia,* verissima in se sunt independenter ab omni cognitione fingente, & consequenter ab omni figuraento, quod, leclusa cognitione fingente, prorsus est nihil. Ergo Deus independenter etiam à figuraento cognoscit illa, subindeque non habet titulum cognoscendi figuraento.

Respondeo: veritates absolutas per se respectu-

83
nas aliquo modo ad figuraento, iuxta *superius dicta*, eo ipso non posse non ab illis pendere quoad cognoscit, quamvis non dependeant quoad esse: quia nulla relatio potest cognosci sine termino, quem per se respicit; & aliquae sunt relationes, siue conceptus respectu, qui quoad esse non dependent a termino: quia possunt esse sine illo; imd sapè petunt, illum non dari, vt in negationibus tum obiectu, tum intentionibus, in aliisque huiusmodi cernere est. Et hac ratione respiciunt veritates prædictæ figuraento. Veritates autem conditionatae sub conditione figuraentorum interdum dependent quoad esse ab illis conditionatae, quatenus si existeret illa, ab illis dependenter: interdum non dependent propter oppositam rationem, iuxta dicta de veritate conditionatorum *disputat.*

84 Semper tamen dependent, quoad cognoscit: quia aliter, quam sub corundem figuraentorum hypothesis nullatenus sunt cognoscibiles, seu iudicabiles, hoc ipso, quod sunt veritates conditionatae sub conditione ipsorum. Veritas enim conditionata vt talis ex connotato dicit conditionem ex parte hypothesis suppositam; sive illam insuper respectu intrinsecu rapiat; sive fecit, quod ad rationem veritatis conditionatae impertinet, vt etiam constat ex dictis *disputat.* 84 ampliusque constabit ex dicendis in *Tракт. de scient.* Cum quo stat huiusmodi veritates, quæ ratione sunt à parte rei habere esse independenter ab omni cognitione fingente: quia sublatæ omni cognitione, te ipsa loqueretur Petrus, si existeret, verumque subinde est veritas obiectu, fore vt ille loqueretur, sub conditione, quod existeret. Nam esse aliquid re ipsa sub conditione nihil est aliud, quam esse stante conditione, quæ alias non stat; quod sine connotatione existentiae conditionis alias non existentes constare non potest; proindeque; neque cognosci, non apprehensa, & supposita, vt existente conditione, quæ alias non existit.

Cc 3 aut

aut absolutè, aut pro aliquo signo, in quo, ut existens connotatur, & apprehenditur, iuxta doctrinam tum datam dicta disp. 10. tum dandam in Tract. de scient. Ex quo ad confirmationem patet, obiecta illa, quæ proponuntur, vera quidem esse independenter ab omni cognitione fingente, non tamē sine aliquo genere reipeditus, sive connotationis ad id, quod est obiectum cognitionis fingentis, quodque figuratum appellamus.

84 Instabili. Et si existentia Petri absolutè sit figuratum, quatenus Petrus absolutè non exigit, ut ponitur, conditionatè tamen verum quid est terminans verum iudicium Dei, quatenus verum est, Petrum extitum, si existeret. Ergo et si existentia Petri absolutè sit figuratum, prout in hypothesi, erit etiam quid verum. Ergo Deus titulus iudicandi veritates conditionatas de conditionibus absolutè fictitiis nullum apprehendit figuratum. Concessio antecedente, nego utramque consequentiam: quia, quod absolutè est fictitium, prout positum in hypothesi non est quid verum, tamen conditionatè, prout subest alicuius hypothesi, quid verum sit. Obiectum enim apprehensionis constituentis hypothesis, ut tale non est quid verum, sed quid suppositum, & fictum, cum per talera apprehensionem potius supponitur esse, quod vere non est, quam apprehendatur, quod est; cum tamen per iudicium hypotheticum, quod verum est conditionatè ex facta hypothesis iudicetur. Et quidem nihil esse verum, nisi vel absolutè, vel conditionatè manifestum est: quia nihil est vere iudicabile nisi aliquo ex his modis. sed obiectum apprehensionis constituentis hypothesis, ut tale non est conditionatè verum, cum, ut sic non supponat aliam hypothesis: ergo si absolutè non est verum, ut ponimus, prout conceptum per talern apprehensionem fictitium remaneat, atque adeò per talern apprehensionem non quid verum, sed quid fictitium apprehenditur. Ex quo patet, eam in suum obiectum absolute quodam modo, atque suppositu tendere: cum tamen iudicium hypotheticum ipse conditionatè tendat in suum. Cum quo benè componitur, idem obiectum posse utrumque actum terminare ita, ut idemmet sit conditio, & conditionatum, quod subinde ut est obiectum apprehensionis facientis hypothesis, quid fictum; ut autem est obiectum iudicij conditionati, quid conditionatè verum poterit esse, ut patet in illo exemplo positio.

85 Denique obiicitur, Deus neque simplici affectu versatur circa figura: Ergo neque simplici cognitione cognoscit illa. Imprimis antecedens est falsum; nam Deus aliquo affectu sive amoris, sive odij potest circa figura versari, ut dicendum suo loco; sed, admissi antecedenti, negari potest consequentia, dicendo, obiectum diuinæ voluntatis dumtaxat esse bonum, aut malum verum; non itidem fictum. Diuini vero intellectus etiam ens fictum esse obiectum, eo quod diuina voluntas non eget amore, aut odio figura, ut aliquam veram bonitatem possit amare; sicut diuinus intellectus eget apprehensione figura, ut aliquam veritatem possit cognoscere, ob diuersam, quam habent naturam istarum potentiarum, & earum actus. De quo discrimine late agam in Tract. de voluntate.

86 Ex quibus omnibus appetat, quānam entia rationis ficta cognoscit Deus, & quā ratione. Superest tamen modò determinandum, an, & quā ratione illa facere, seu fabricari dicendus sit. Quæ quidem controversia parui momenti, & ferè de modo loquendi est, supposito, quod Deus cognoscit eiusmo-

di entia rationis, prout statuimus, in quo de re ipsa, & grauor difficultas erat.

Propositio 5.

Deus omnia entia rationis ficta, quæ cognoscit 87 dicendus est facere: imo, si cun rigore, & propriete loquendum sit, seruata exacte analogia ad entia realia, iuxta quam de entibus rationis philosophamur, solus Deus dicendus est facere talia entia rationis, creaturas vero dum ea cognoscunt iam supponere facta.

Quoniam per eam dumtaxat cognitionem censendum est fieri ens rationis, per quam primò cognoscitur quod est fictitium; alia enim cognitiones eius, que subsequuntur, non faciunt, sed supponunt factum, ut supra quæst. 1. num. 19. statutum est: sed cognitione diuinæ de quouis dictorum entium rationis quod est fictitium prior est tempore, imo aeternitate, quam omnis de eodem cognitione creata, ut constat: igitur talia entia rationis per solam cognitionem diuinam, non item per creatam, & consequenter a Deo solo dicenda sunt fieri. Loquor autem de cognitione diuinâ habente pro obiecto ens rationis quod est fictitium; nam, quæ habet pro obiecto ens rationis quod est intentionale, seu potius quod praetentiam intentionalem, quam illud habet, aut potest habere in intellectu creato prout terminata ad talem praetentiam intentionalem præcisæ non est factua ens rationis: quia, ut sic non habet pro obiecto aliud fictum; sed aliquid verum, nimirum cognitionem creatam aut existentem, aut possibilem de ipso ente fictio.

Adde, si quodius ex dictis entibus rationis tangit 88 Deus pluribus cognitionibus quod est fictitium, iuxta doctrinam viuieralem de multiplicatione actuum scientie diuinæ circa idem obiectum tradendam in Tract. de scient. Videndum est, iuxta ibi dicenda, an istæ cognitiones aliquem ordinem habebant prioris, & posterioris, an secus. Nam si habent ordinem, sola cognitione, quæ fuerit prior aliis, efficiens rationis; posteriores vero non item; sed supponunt factum, iuxta dicta. Si vero non habent ordinem; sed comitantur se habent, per omnes eas simul dici poterit fieri ens rationis: quia se habebunt sicut plures causa concurrentes ad dandum esse eidem effectui. Et hæc, sicut omnes istæ cognitiones de ente rationis ab intellectu diuino conceperint, sint independenter à cognitione creatæ de eo, sive aliquæ conceptæ sim dependenter. Per utrumque namque cognitionum genus potest ens rationis quod est fictitium concipi à Deo; atque adeò etiam fieri, si non supponatur factum per præviam aliquam cognitionem eiusdem Dei.

Obiici tamen solet primò contra propositionem. 89 Effectio ens rationis est cognitione confusa habita per species alienas, & abstractiuas, qualis in nobis reperitur, qui ob id plura entia rationis facere cogimur, quia cognitione nostra adeò imperfecta est, non facturi profecto, si res prout sunt in se clare, & perfecte alpiceremus: Ergo Deus, cuius cognitione summe perfecta est, non potest ens rationis efficiere. Respondeo titulo cognitionis imperfectæ habita per species alienas, qualis est nostra, à nobis quidem solis, non item à Deo fieri omnia entia rationis supposititia; atque ea etiam ficta, quæ à cognitionibus per proprias species concipi nequeunt. Est tamen alia entia rationis ficta, quorum effectio cognitioni abstractiuas, & obscure propria non est sed cognitioni intuitiuas, & claræ, qualis est diuina potest

potest competere. Deus enim non solum potest, sed etiam tenetur eiusmodi figura concipere, siue apprehendere ad plures veritates capiendas, & iudicandas, quae sine illis apprehensis iudicare non posset. Hoc autem ipso, quod illa concipit, longe antequam concipiatur ab omni creatura, illa utique se solo facere dicendum est. Quae omnia ex dictis in superioribus satis sunt nota.

90 Secundum obiicitur. Effectio entis rationis est fictio quadam: sed Deo tribuere fictionem absurum est. Ergo non est dicendum Deus entia rationis facere. Relpondeo, nullum esse inconveniens, si assumeremus, Deum fingere entia rationis, quatenus verbum *fingo* significat idem, quod *formo*: quatenus vero significat idem, quod *mentior*, aut *fallo*, nequitiam est Deo tribuendum. Impossibile quippe est, Deum esse mendacem, aut falli. Quanquam enim nos ob nostram imperfectionem multa figura attingamus per iudicium falsum, multa etiam falsa proferamus, atque ita fallamur, & mentiamur, fingamus in hoc sensu; Deus tamen nullum figuramentum tangere potest iudicatiū; sed tantum per simplicem apprehensionem incapacem veritatis, & falsitatis, ab omnique proinde fictione huius generis prorsus immunem.

DISPUTATIO XIII.

De identitate, & distinctione entium, seu rerum, atque adeo obiectorum intellectus humani.

IN hac disputatione primū de identitate, & distinctione rerum in universum agam; deinde de identitate, & distinctione obiectorum humanarum intellectiōnē, quā talium. Et quoniam non solum entia realiter inter se distincta; sed etiam formalitates cuiusvis entis sive creati sive in Creati obiecta sive intellectiōnē humanae, de utrumque identitate, & distinctione agendum impræsentiarū est. Dicuntur autem formalitates eiudem entis, que veluti partes sunt eius ratione, seu conceptione nostra: Cuiusmodi sunt in homine predicata substantia, viventis, sensibilis, rationalis, admiratiui, risibilis, &c. Et in Deo predicata increta, eterni, immensi, boni, sapientis, omnipotentis, iusti, &c. attributa Dei dici solent.

QVÆSTIO I.

Quid sit identitas, & quotuplex?

DVPLEX imprimis identitas est distinguenda, formalis una; fundamentalis alia. Identitas formalis nihil differt ab actu essendi substantiū significato q̄r verbum *esse* substantiū usurpatum, uti usurpatum cū dicimus: *Petrus est rationalis*, aut *Petrus est Petrus*, iuxta dicta disput. 9. quest. 1. perinde quippe est asserere: *Petrus est rationalis*, aut *Petrus est Petrus*, atque asserere: *Petrus est idem cum Petro* seu *cum se ipso*. Fundamentalis autem identitas ipsa est essentia cuiusque rei, cuiusque ve obiectū con-

ceptus, accepto hoc nomine *essentia*, vt iam communiter accipitur, pro eo quod vnumquodque est in se; non vero pro dicto actu essendi substantiū à formalī identitate indistincto, quem ex sua prima etymologīa significabat; vt pluribus explicatum est *sopra dicta disput. 9. quest. 1. & 2.* Appello autem essentiam identitatem fundamentalē: quia quolibet hoc ipso, quod habet essentiam, est id, quod est; atque ita fundamentalē praber, vt intellectus noster illud aut sub eodem, aut diuersis conceptibus apprehendim, ad ipsummet comparat, siue de ipso met prædict per actum essendi substantiū, in quo constituit formalis identitas.

Solet autem identitas frequenter per negationē distinctionis significari, eo quod non possunt non esse identificata ea, quae sunt non distincta, seu indistincta: quia tamen distinctionē duplex excogitari potest, iuxta postea dicenda; alia positiva consistens in actu positivo, quo dicitur vnumquodque distinctus ab alio: alia negativa consistens in negatione identitatis, quā dicitur vnumquodque non esse aliud. Idcirco indistinctio, per quam significatur identitas, bifariam venit usurpanda. Primum: pro negatione distinctionis posiciā; secundū: pro negatione distinctionis negativā. Ex quibus duabus indistinctionibus, secunda ipsissima est formalis identitas, quam num. 2. expoluimus. Explicata tamen, conceptaque à nobis per modum negationis sui contradictorij, vt lux per negationem tenebrarum, & viuis per negationem cæcitatris, & quousque extremitum contradictionis positivum per negationem negativi explicari, & concepti potest, siveque solet; eo quod quolibet eorum apud nos formalis exclusio, & siue removet siue negatio alterius est, iuxta dicta disput. 4. num. 6. 9. & 8. 1. Prima vero dictarum duarum indistinctionum non formaliter, sed illatiue dumtaxat, atque adeo impropriè appellanda venit identitas, quatenus, quae non sunt distincta positivè consequenter nequeunt esse identificata; sicut, quae non sunt dissimilia positivè, consequenter nequeunt non esse similia; & quae non sunt positivè inæqualia, consequenter nequeunt non esse æqualia, iuxta dicta latius, quest. 2. Vnde patet solam indistinctionem oppositam distinctioni negativā venire identitatem dicendam, propriè loquendo; si tamen distinctionē aliqua negativa, quae propriè sit talis sit astruenda. De quo quest. 2.

Ex quibus colligitur primū: identitatem formalē bifariam posse, solereque concepi a nobis; positivè videlicet, vt actus essendi substantiū, qui identitas dicitur, & negativè, vt negatio sui contradicitorij, qua indistinctio appellatur. Utroque autem modo concepta eadem obiectua formalitas censenda est, iuxta doctrinam vniuersalem tradendam *sopra quest. 9.* Vnde constabit, quomodo eadem obiectua formalitas diuerfit modis etiam obiectui concepti possit.

Secundū colligitur: identitatem formalem utrius dicto modo lumperat relationem quandam esse ex conceptu suo: quia utrius dicto modo sumpta actus quidam est ex conceptu suo aut positivus, aut negativus; omnis autem actus, ex suo concepto relatio quadam est, siue respectus subiecti ad terminum iuxta doctrinam suprà statutam disput. 8. quest. 2. Vnde infero, non bene Soar. disputat. 7. Metaph. sect. 3. diuisisse identitatem in relatiūnem, & negatiūm, quasi indistinctio, quam ipse appellat identitatem negatiūm, conceptus relatiūnem non sit. Melius profecto diuisisset in positivam, & negatiūm.